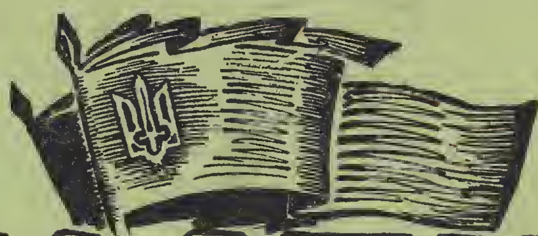

Самостійна Україна

Орган державницької думки

INDEPENDENT UKRAINE

ЗМІСТ

Винипег — PRINTED IN CANADA — Шикаго

РІК II. — СІЧЕНЬ 1949 — Ч. 1 (12)

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

В ЕВРОПІ

З нагоди відкриття першої сесії УНРади, на основі її постанови з дня 2 грудня 1948 р., видано серію поштових марок, призначену на оплату українських поштових зносин. Марки мистецько оформлені мистцями Гніздовським і Буцманюком та напевно викличуть заінтересування серед українських та чужинних філятелістів.

Білефельд. Архиепископ з Кентебери, голова Англіканської Церкви відвідав британську зону Німеччини, де в таборі Білефельд мав зустріч з митрополитом Полікарпом, головою УАПЦ. Це перша офіційна зустріч найвищого гієрарха Англіканської Церкви, взявши під увагу послідовне іґнорування УАПЦ Англіканською Церквою, яка натомість піддержувала дружні взаємини із російською прав. Церквою.

Мюнхен. В Мюнхені закінчився з успіхом конкурс влаштований Товариством Українських Політв'язнів (ТУПВ) на найкращу працю про мартирологію українського народу. На конкурс надійшло 53 праці. Оціночне жюрі признало першу нагороду за працю М. Млакового і Н. Матвієнкової "За Що?". Другу премію одержали "Спогади Ярошенка" і "Життя і Люди" Марка та "Совєтські Арештанти" К. Перуса.

Відень. Дня 18 листопада 1948 р. помер у Відні отаман УГА Ярослав Біберович, бувший дипломатичний представник ЗУНР в Будапешті, а відтак посол ЗУНР в Німеччині.

Париж. Як відомо, славнозвісний процес В. Кравченка, що був відложений, має початися 24 січня б. р. Кравченко позиває комуністичну газету "Летр Франсез" за наклепи. Процесом цим є зацікавлене ціле українське громадянство, яке своїми свідченнями і даними поможе Кравченкові доказати усі ті обвинувачення, які він видвигає проти СССР.

Париж. Українські організації у Франції після відповідної підготовки створили Український Центральний Громадський Комітет у Франції (УЦГКФ), до якого увійшли такі організації: 1. Об'єднання Українських Робітників у Франції; 2. Союз Українок у Франції; 3. Союз Українців у Франції; 4. Українське Академічне Допомогове Товариство; 5. Українське Військове Товариство; 6. Українська Громада у Франції; 7. Український Народний Союз у Франції; та 8. Українська Служба Суспільної Опіки у Франції. Вибрано екзекутиву Комітету, в склад якої увійшли: голова — Симон Созонтів; заст. голови — Іван Попович; секретар — Любомир Гузар; касієр — Ірина Книш. Створено теж цілий ряд референтур.

Рим. 21 листопада м. р. відбулися сходини Української Громади в Італії на яких д-р В. Федорончук виголосив доповідь про УНРаду і Виконний Орган. Присутні члени Української Громади рішили вислати привіти із запевненням підпорядкування, підтримки і повної відданости УНРаді і Виконному Органові як верховним репрезентантам української визвольної справи.

Мадрид. Українське Студентське Товариство "Обнова" в Мадріді повідомляє, що хор цього товариства виступав з концертом в еспанськім радіо. Концерт передавала на коротких хвилях висильня"Радіо Еспанія" в днях 6 і 22 січня 1949 р.

В АМЕРИЦІ

Ню - Йорк. 6 січня б. р. старанням Українського Народного Союзу, появилася в видавництві "Философікал Лейбрері" нова книжка в англійській мові з вибраними поемами І. Франка, в перекладі покійного Персивала Конді під редакцією Кларенса А. Менінґа.

В КАНАДІ

Винипег. Заходами тутешньої філії УНО і братніх організацій УСГ, МУН, ОУК, відбувся 6 січня ц. р. спільний Свят - Вечір, в якому взяли участь б. 400 осіб, в більшості новоприбулих українців.

Винипег. Дня 9 січня ц. р. відбувся в залі Плейгавзу великий концерт українських колядок і щедрівок, під проводом пані Тетяни Кошиць, зорганізований місцевим відділом МУН.

Концерт перейшов з повним успіхом при переповненій залі, в якій за підрахунком було біля 1700 осіб.

Містить статті з ділянок політики, культури й суспільного життя.

Редагує Колегія.

Видавець: СТЕПАН КОЦЮБА

Адреса Адміністрації:
Mr. STEPHEN KOSHUBA
644 Como Blvd.
St. Paul 3, Minnesota, USA.

Адреса Редакції:
"THE INDEPENDENT UKRAINE"
P. O. Box 183,
Chicago 90, Ill., USA.

Представництво "Самостійної України" в Канаді:
"The Independent Ukraine"
P.O. Box 387
Winnipeg, Man., Canada.

Представництво "Самостійної України" на Південну Америку:
"Peremoha" Bookstore,
25 de Mayo 479 (14)
Buenos Aires Argentina

Представництво "Самостійної України" на Італію й Близький Схід:
Dr. W. Fedoronchuk,
Via Nemorense 100, int. 22
Roma, Italia

ВІД РЕДАКЦІЇ

Просимо додержуватися вказаних адрес. На адресу редакції просимо надсилати статті, рукописи та інші матеріяли.

На адресу адміністрації (в Канаді — представництва "Самостійної України") просимо надсилати адреси передплатників, грошеві перекази (моней ордери) та звертатися туди у всіх справах, звязаних з адмініструванням журналу.

Редакція приймає до друку праці ще не друковані.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання повертаються.

Передруки з "Самостійної України" дозволені за поданням джерела.

Ціна одного примірника 25 центів. В інших державах в перечисленні на валюту даної держави. Книгарні, Товариства й окремі кольпортери одержують від 20 примірників — 20% знижки.

Передплата "Самостійної України" в ЗДА і Канаді виносить:
річно $2.50
піврічно $1.50
квартально $0.75

INDEPENDENT UKRAINE

Articles published on political, cultural and social topics.
Edited by Editorial Committee
STEPHEN KOSHUBA, *Publisher*,
St. Paul, Minn., U.S.A.

Інж. М. Селешко

Свято Соборности і Самостійности України

В часах другої світової війни вийшла у Франції невеличка книжечка французькою мовою під наголовком "Україна". Автор її, один французький професор, порівняв Україну до якоїсь містичної невидимої мрії, що віками спить, мов зачарована королівна, замкнена багатьома замками. І коли лише якийнебудь землетрус зрушить замки, коли Европа почне хитатись в своїх основах, пробуджується марево — Україна, витягає свої благальні руки до Бога з проханням про поміч, про волю українському народові. Землетрус кінчиться і марево знову зникає за занавісою. Досі не було такого землетрусу, щоб зрушив тюрму з основ, щоб марево Україна почула себе вільною в народів вольних колі.

Початок 18 століття — це дата смертиєну України, як політично - самостійної одиниці. Над її могилою, під Полтавою, припечатаною московськими царями, і церковними достойниками, вічно літав московський двоголовий орел, беріг могили, щоб Україна не воскресла. Рік-річно вся московська церква проклинала в день поразки України під Полтавою і Україну і її вірних синів, що під проводом гетьмана Мазепи бились за вільне життя, як зрадників Москви і царів. Понад 200 літ проклинали вони Україну, припечатували її могилу, понад 200 літ літав московський орел певний, що "не було, нема і не буде України". Москва зміцнювала свої зв'язки з Україною, перетягувала на свій бік українців, брала на свою службу, а з другого боку дбала про те, щоб національно - політичне зацікавлення самостійністю України зникло як і серед українців, так і в усьому світі.

Прийшла перша світова війна, а з нею і землетрус, що зрушив основи не лише Московії, а й цілої Европи. Як марево показалась на руїнах континенту Україна у всій своїй величі. Народ український не забув своєї давної волі, що заснула під Полтавою під пильним оком московського орла.

В 1917 році українці започаткували в Східній Европі величезну революцію, що потрясла основами не лише Европи, а і всього світу. 12. березня 1917 року українські вояки в московських уніформах повернули свою зброю проти Москви, збудили Україну до життя. Вперше серед мурів Петрограду, (теперішнього Ленінграду), почула Москва клич: "Хай живе вільна Україна!" Почула той клич вся Україна, воскресла вона по кількох сотнях років, стрясла ті окови, що їй наложила була Москва, випростувалась у всій своїй величі. Зашумів весь український народ: "Хай живе вільна Україна!". І Україна почала наново жити у війнах і повстаннях, у кривавому змаганні. Бо Москва, побачивши, що Україна воскресла, всі свої сили кинула на те, щоб її знову закопати в могилу на віки.

Україна відразу поставила на ноги сильну армію. Вона ж боронила свого життя, своєї волі перед московською ненаситністю. Дня 22. січня 1918 року тодішний український парлямент — Українська Центральна Рада проголосила всьому світові й усім українцям по всьому світі:

"Від нині Українська Народня Република стає самостійною, від нікого незалежною, вільною суверенною державою Українського Народу".

Гучним відгомоном понеслись ті радісні для українців, а страшні для Москви слова по всій Україні, по всьому світі. Київ — столиця Володимира Святого прокинувсь до нового життя. Він став столицею Української Держави — центральним містом великої країни, а не якимсь там провінційним містом Московської імперії. Київ став столицею з усіма правами столиці, він став матірю городів українських. Він скинув чуже тавро з себе раз на все.

Ворог не спав. Він кинув усю свою військову потугу на знищення Києва. В першу чергу йому йшло про Київ, бо ж це була душа, це був дух вільної України. Молода тоді українська держава билась на всіх фронтах з ворогами за своє життя.

Найбільша частина української землі, проголосила свою незалежність. Значно пізніше, бо аж у листопаді 1918 року прокинулись до самостійного життя інші українські землі, що над ними панувала Австро-Угорська Монархія. Створена була в тому місяці друга українська держава на західних землях України, зник знад української території сторож на могилі тієї частини України — австрійський двоголовий орел.

Всі відчували, що існування двох українських самостійних держав, це ненормальність. Не може жити тіло, що розтяте на дві частини. Тому уряди обох держав вирішили і проголосили спільно всьому світові й всьому українському народові, в місті Києві, столиці соборної України:

"Західно - Українська Народна Република і Українська Народна Република з'єднуються в одну, одноцільну, суверенну Українську Народну Републику!"

Сталось це 22. січня 1919 року, в річницю проголошення самостійности України.

Ще ширшим відгомоном понеслись ті слова по всій українській землі й по всьому світу. Українці відчули в собі нову силу, що з'єднала досі розділені території України. Весь вантаж, яким навантажили українців, з одного боку Московія, з другого Австрія впродовж сотень літ, почав зника-

ти, почав перетворюватись у соборництво духа і тіла.

Европа відчула на собі щось, що заставить її перебудуватись, заставить прийняти в круг вільних держав новий чинник — Україну. Не подобалось це не лише Москві, Польщі, Румунії та Чехії — безпосереднім сусідам України. Це не подобалось і деяким західно-европейським державам. Вони на спілку з Москвою, одні підпираючи червону Москву, а другі білу Москву та Польщу, Румунію і Чехію в огні і крові знищили українську державу. І знов над могилою України почали нести варту чужі державні символи, чи то червона звізда, чи чужодержавні герби-орли.

У змінених обставинах велась дальша боротьба за здійснення сказаного. Борня була жорстока. Східно-українські землі під московською кормигою були повні повстанчих загонів, що змагались за здійснення клича 22 січня. Спілка Визволення України, Український Центр, Організація Українських Націоналістів у рядах московсько-большевицької армії, а дальше численні процеси — це лише короткі етапи тієї боротьби. Західно-українські землі змагались під проводом Української Військової Організації, а дальше Організації Українських Націоналістів.

На полі бою впали великі мужі українського народу, ті мужі, що у великій мірі причинилися до видвигнення і здійснення кличів 22. січня: президент України і Головний Отаман С. В. Петлюра та його помічник полковник Е. Коновалець лягли в тому нерівному бою. Марево Україна, здавалось, вже на віки зникне за мурами по страшному землетрусі.

Головний Отаман Симон Петлюра

День 22. січня 1918 р. здійснив самостійність України. День 22. січня 1919 р. проголосив, але силою обставин не здійснив соборність України. Під навалою ворогів, що з усіх боків накинулись на українську державу, вона впала. Але день 22. січня залишився в пам'яті всіх, а в першу чергу українського народу. Раз сказане величне слово про волю та з'єднання глибоко залягло в серцях українців всього світу своїм глибоким змістом. В тому і полягає велич днів 22. січня 1918 року і 22. січня 1919 року.

Але активність українського народу була така велика, що Москва була змушена для заспокоєння народу проголосити фіктивну Українську Радянську Соціялістичну Республіку, а Польща, Румунія та Чехія

були змушені рахуватись з українським самостійницьким рухом.

Прийшла друга світова війна, затрясла основами Европи і світу. Марево України появилось наново на небозводі у повній величі. Збіг обставин не дав змоги Україні вирватись з домовини мимо того, що українці завзято бились за те, щоб воскресла Україна дійсна, щоб зникла фікція, створена її ворогами в формі УРСР. Зникли в ході тієї борні всі окупанти України за виїнятком Московії. Москва запанувала на всіх територіях України. Під іменем фікції — УРСР здійснився клич соборности України, але не здійснено клича самостійности.

Боротьба йде дальше. Видимим символом змагання є сьогодні Українська Повстанча Армія — УПА. Це збройне рам'я українського народу. Політичне рам'я українського народу — це сьогодні Українська Національна Рада, як символ і керівник змагань, а Організація Українських Націоналістів та інші політичні угрупування, як виконний чинник політично-визвольного змагу.

Всі вони, і організації, і люди, і наші славні бійці УПА —, борються за здійснення кличів 22. січня 1918 та 1919 років.

22 січень — живе в минулому, сучасному і майбутньому України. Аж по здійсненні його кличів, 22 січня перейде в історію як переломовий день на шляху України до волі.

Ол. Неприцький - Грановський

Гайдамацькі Ножі

Пощерблені й неначе в полоні
Під склом лежать освячені ножі
И німі розказують про давні дні,
Мов казку історичної межі,
Що ділить нас від тих яскравих днів.
Вже не блищать, як то колись в руках
Хоробрих прадідів, мов срібний гнів.
Тепер в музеї сплять в нудних роках.

Полудою стемніла криця й пил
Присипав гордих свідків тої слави.
Та символ промовля до зрілих сил
Й ввижаються могутні збройні лави
Й турбує думку волі розмах крил,
До осягів нових й нової слави.
1947.

С. О.

Крутянська Кров

Їх створила та наснажила своєю енергією Велика Українська Революція. На грані двох діб у житті українського народу поставила їх як свій прапор і дороговказ на шляху до Свободи й Гідности. Як фортецю українського самостійницького духа, як символ посвяти в ім'я національної ідеї і твердиню незламности борців за правду. Як символ свідомої та прикладної жертви для своєї історії. Жертви — кров'ю й життям.

Тридцять років тому наша золотоверха столиця, разом із усіма українськими землями, переживала великі історичні хвилини. До розв'язки були питання: чи український народ надалі має вірити "доброзичливості" північного сусіда, чи прийняти як кредо слова гетьмана Мазепи: "Нехай вічна буде слава — же през шаблі маєм права".

Вагання не могло бути. Свободолюбива, амбітна нація вирішила так, як гідно було Лицареві. Проти загарбництва та насильства ворога рішено протиставити силу, якій — як основу — відновлено столітні державні традиції.

Своєю власною силою, без допомоги, яку мали інші народи, український народ схристив шаблі проти сваволі руїнницького імперіялізму, в обороні своїх прав.

22. січня 1918 року Великий Універсал Центральної Ради прогосив у столичному городі Києві Україну Самостійною Державою.

Це не був паперовий акт, що став музейним документом. Від першого дня його прогошення аж до сьогодні його уквітчує кров Борців за Волю... За його народження страждали мільйони жертв, за його здійснення й утвердження падали дальші мільйони.

Право на державне існування намагався зломити відвічний північний ворог-наїздник. Він, цим разом із червоними прапорами, насував ордою на молоду нашу Державу. Вже в кілька день після проголошення Великого IV. Універсалу стояв під загрозою столичний Київ.

І кожен знав, що коли червона орда ввійде в столицю — це означатиме не одноразовий грабунок Андрієм Боголюбським, а накладення поновного ярма, знов довгі роки каторги на своїй і чужій землі, Соловки, Сибір, знищення країни.

Свідомі були, що за формальним проголошенням Держави настає час і потреба чинного приєднання свого голосу за Неї, віддання Їй на службу — себе. Бо революція вимагає не тільки революційних думок, але й чинів. Держава вимагає готовости від дати всі сили для неї. Держава вимагає не тільки деклярацій. Держава вимагає розумних, із посвятою, державно-творчих чинів. І цього були свідомі провідні верстви покоління 1918 року.

Того була свідома й київська молодь. І тому вона перша зголошується в боєві ряди своєї революційної армії, щоб на ділі підтримати будову й охорону Держави. Без вишколу, без добірної зброї, студенти й гімназисти Києва зголошуються добровільно стати на захист своєї Столиці й Краю — до боротьби з далеко чисельно переважаючим ворогом.

Нашвидку (кілька днів!) зформований курінь із студентської молоді вирушає напроти большевицької орди. Він зупиняється на станції Крути, недалеко від Києва, щоб тут заслонити своїми грудьми Столицю перед наступом матросів Муравйова.

29. січня 1918 року — на восьмий день після проголошення Української Держави, в її ім'я розгортається історичний *героїчний бій під Крутами.* Бій куреня київської молоді проти полків п'яних матросів дикої півночі.

Чи це був звичайний бій? Чи це була боротьба зброї й людей, між якими була якась нормальна-пропорція?

Далеко — ні! З однієї сторони школені роками, загартовані вояки з добором піхотної та артилерійської зброї, — з другої сторони — *молодь, тількищо з мурів університету та гімназій, примітивно озброєна, з мізерним запасом амуниції.* З однієї сторони полки з досвідченими офіцерами, з другої — кілька сотень молодняку, який ще не знав добре запаху боєвого пороху...

Але не було ляку й вагання, бо їм світила відвігна ідея боротьби за народну свободу. Відвагу посилював дух Лицарів минулих поколінь, традиції князів і гетьманів.

Настала хвилина вписати та закріпити народню волю на сторінки історії — чином. І український народ це зумів зробити. Він дав у восьмий день своєї самостійности печать державности у формі трьох сотень юнацького життя. Печать жертви кров'ю.

Бій був нерівний. Холодні сніги рідного степу залила гаряча юнацька кров. Із гимном самостійности вистрілювали молодечі руки останні набої, рвались гранатами, щоб не віддатися живими в п'яні руки дикуна. Три сотні молодих сердець вийшли із життєвого струменю, три перші сотні одчайдушних голів упали на жертовник Нації.

І хоч Столиця на цей час не була врятована — був урятований перед історією державний акт. Формально бій був програний, але фактично він був виграною пробою життєздатности молодої відродженої Нації. Народ зумів визначити свої права і зумів, в обороні їх, стати в бій. Крутянська подія стала незаперечним доказом, що український народ ще повний державницьких традицій, героїзму і свободолюбства.

Крутянська героїчна посвята для Батьківщини — це не тільки історична дата. Це кровний акт, що в'яже давніші змагання з новішими, що стає величавим кільцем у ланцюгу історичної боротьби — від князів і гетьманів по новітні дні. Він продовжує й стверджує нові традиції у боротьбі за здобуття й утвердження Держави.

Молоді Лицарі з-під Крут відійшли у вічність. Своїм подвигом вписали славну сторінку в українській історії. Своєю кров'ю юні борці вписали ще одну сторінку до вічних традицій свідомої посвяти в ім'я України, залишаючи для дальших поколінь їх продовження.

Не жаль викликають Крути, лише святу пошану. Вони збільшують гордість за український народ і його молодь. Вони утворюють міт самопосвяти, гідний наслідування.

...Крутянська кров.

Рубінова сторінка нашої історії, що залишилась навіки святою.

Державний акт, проголошений Великим Універсалом, освячений цією кров'ю, підіймає народ на нові подвиги. В його ім'я народ до сьогодні веде боротьбу.

Кров Крутів палахкотить незгораємим полум'ям, як перша, що пролилася в обороні Держави. Як та, що породила сотні нових чинів. Як та, що не шукала слави, золота і влади, але поставила себе на службу владі й Державі. Вона жеврить у серцях. Вона не дасть забути про обов'язок служби й посвяти великій ідеї Української Держави.

Вона — як дороговказ до Національної Свободи, як невичерпний запас енергії для боротьби, як незламна твердиня державнотворчих чинів і традицій.

Вона — Крутянська кров — зобов'язує нас високо і твердо тримати наш прапор і донести його до повної і остаточної перемоги.

Над могилою вашою тиша і спокій,
Та по рідному краю — зловіщі вогні...
І піти по слідах ваших скошених кроків
Рвучко тягнуться сотні окрилених ніг.

...ВІД НИНІ ЗЛИВАЮТЬСЯ В ОДНО ВІКАМИ ВІДДІЛЕНІ ОДНА ВІД ДРУГОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНИ, ГАЛИЧИНИ, БУКОВИНИ, УГОРЩИНИ І ПРИДНІПРЯНСЬКА УКРАЇНА В ОДНУ ВЕЛИКУ УКРАЇНУ. СПОВНИЛИСЯ ВІДВІЧНІ МРІЇ, ДЛЯ ЯКИХ ЖИЛИ І ДЛЯ ЯКИХ ВМИРАЛИ НАЙКРАЩІ СИНИ УКРАЇНИ. ВІД НИНІ Є ТІЛЬКИ ОДНА НЕЗАВИСИМА УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА...

(УНІВЕРСАЛ ДИРЕКТОРІЇ УНР з дня 22 січня 1919 р.

Онуфрієнко

Чого Вчить Історія?

Мав певні підстави філософ Геґель сказати: "Історія вчить, що з історії люди нічого не навчилися", а все ж таки було б заризиковним запевняти, немов таки справді вже зовсім нічого не вчимося. Поволі, може де-коли запізно, а все ж вчимося з помилок інших, особливо, коли дивимося на них з історичної перспективи.

Щоб використати досвід історії, автор цих рядків хоче відважитися "глянути з історичної перспективи" на недавне минуле, яке ще не лише живе, але й надто далося нам і світові в знаки, щоб ми могли спокійно його аналізувати й робити з нього висновки...

А все ж спробуємо!

Спробуємо на хвилину присилувати себе не думати про всі колосальні лиха, всі жахливі жорстокості й усі втрати, що їх ми мали в цій війні, у першу чергу з вини німців. Спробуємо на тлі давнішого минулого (останні дві сотні років) і на тлі недавнього минулого (остання чверть віку) з'ясувати ту підставову помилку, яка спричинила в цій війні поразку Німеччини й перемогу Московщини.

Під впливом зрозумілих почувань, ми, говорячи про поразку Німеччини й шукаючи за причинами, — негайно пригадуємо німецький терор, жахливі "табори смерти", ґестапо, і т. д., і т. д. Чи правильно ми робимо?

Безперечно, ні! *Ми забуваємо, що Московщина перемогла,* забуваємо, що Московщина — поки що чи не єдиний *справжній переможець у цій війні, а цей факт має колосальне значення для аналізи причин поразки Німеччини і знайдення справжньої причини.*

Незаперечним фактом є, що "Ґестапо" — це лише примітивна і бліда копія "Чека", "ГПУ" і "НКВД". Незаперечним фактом є, що Берлін, змодернізувавши голу техніку вбивання і нищення людей, збільшив темпо остільки, що в відносно короткому часі винищив кілька мільйонів людей, тоді, як Москва з *наміром стосуючи інші методи,* нищила людей повільнішим темпом. Але це не міняє істоти речі, адже ж: 1) Московщина закатувала, вигубила підчас двічі організованого голоду (в роках 1921 — 22 і в 1933) та в концлагерах, та на засланні — не менше 25 мільйонів людей, хоч і впродовж лише 25 років.

2) Вигублюючи тих людей власними способами, осягнула значно кращі для себе наслідки (зменшила можливості нап'ятнування того громадською думкою світу і багато мільйонів своїх жертв використала в нелюдський спосіб, як безплатну робочу силу) 3) розчистила для колонізації величезні простори української, та інших не-московських земель, вигублюючи населення не менше "радикально", як це почали робити німці. І 4) оповістила московський нарід — "народом ведущім", що є лише більш зручно висловлена (і тому більш небезпечна для поневолених) ідея "геррен фольку" — "пануючого народу", який немилосердно експлуатував і експлуатує інші народи.

Сказане управнює нас до висновку, що причиною поразки Німеччини не є саме по собі стосування таких методів, бо ці ж методи стосували раніше від німців (і стосують зараз) — москвини, а, не зважаючи на те, — вони перемогли.

Таким чином фактом є, що Німеччину перемогла Московщина, яка стосувала *ті ж методи гноблення, що й німці,* також вигубила мільйони людей і була під оглядом *технічним значно слабіша як Німеччина...*

Безперечно бомбардування Німеччини англійською й американською авіяціями мало своє значення, однак не слід забувати: 1) що Англія також була бомбардована на ширшу скалю, а проте не піддалася і 2) поразка Німеччини датується від поразки під Сталінградом, це б то від часу, коли ще діяльність американської й англійської авіяцій не мала масового характеру й не давала таких ефектів.

Отже: в чому причина поразки Німеччини? — У політичній ідеї та незнанні ворога — мусимо відповісти.

Політична ідея завжди повинна улегшувати боротьбу, а не утруднювати її. Чи могла ж ідея "все — тільки для німців" здобути німцям прихильність у будьякій ворожій державі? — Ясно, що ні.

Друга ідея: "боротьба проти комунізму" не приваблювала також тому, що "визволення" від комунізму несло одночасно поневолення німцями.

Таким чином обидві ідеї не з'єднували німцям широких мас, а, навпаки, дуже швидко озброювали ці маси проти них. Обидві ідеї впливали різно і на самих німців. Перша ідея вправді збільшувала німецький запал, але за те друга — скеровувала удар німецький у невластивому напрямку.

Німці забули, або й не розуміли, що хоч в Німеччині, як і в решті держав Заходу, доводиться боротися з комунізмом, *з доктриною і рухом,* який шукає прихильників серед даних націй, проте *лише в теорії тим рухом керувала міжнародня організація.* Німці, — замість викривати нитки, за допомогою яких приводилися в рух маріонетки — лідери комуністичних рухів серед західніх народів, — самі повірили в "інтернаціональний" характер руху і самі скерували своє завзяття проти тих маріонеток, а не проти того, хто їх приводив у рух. Ця величезна помилка німців, яка потягла за собою і наступні, привела до їхньої поразки.

Тимчасом Москва, ведучи далі свою віковічну політику (все для "ведущєво народа".) дурить спритно наївних, запевняючи, немов

вона бореться не за їхнє поневолення, тільки за їхню справжню незалежність і рівноправність.

Виступаючи в ролі визволительки Москва не *розкриває своїх карт* (як це робили німці) й заперечує, що поневолені вже нею нації є лише колоніями, творячи фікцію "незалежних республік". В ділянці соціяльній і політичній Москва скеровує невдоволених (які є в кожній державі) і малозаможних проти їхніх урядів, ослаблюючи тим самим ворожі держави.

Московщина воює брехнею, обдурює наївних, але поки ті дізнаються правди — буде запізно.

Та чи не смішно з уваги на такий стан річей ощаджувати (або й прихвалювати) брехуна, спокусника руїнника, а всю енергію скеровувати проти наївних, та проти окремих брехень?

Гляньмо на московську політику хоч би щодо Англії.

Московщина виступає в першу чергу конкурентом Англії в Азії. Вже в 1603 році намається Московщина вдертися до Хоразму. У 18 віці Московщина опановує землі казахів і винищує впродовж кількох десятків літ мало не 40% населення. По 1740 підтримує Московщина "визвольні рухи" Бухари й Хоразму проти перського шаха.

У другій половині 18 ст. допомагає Московщина створенню Кокандського ханства, а пізніше, приєднанню до нього Ташкенту, головного міста країни узбеків. Вже в 1850-76 рр. підбиває Москва цілком ханство Кокандське, будує випадові бази Іргіз і Тургай, а далі наближається до Афганістану — цієї брами до Індії.

Взагалі Московщина посувалася вперто (весь час "визволяючи" народи) в напрямі Середземного моря, в напрямі Малої Азії через Кавказ і в напрямі Центральної Азії, прямуючи до Індії, Багдаду та Індонезії.

Нарешті, не менше вперто просувалася вона в китайському напрямі та на Далекому Сході.

Так Московщина загрожувала і загрожує перетяти надзвичайно важливу для Англії Середземноморську магістралю, та вирвала все нові й нові землі з під англійського впливу в Азії. Впродовж 19 віку Московщина здобула мільйони квадр. кілометрів. Московщина завжди когось "визволяла" (так, як і тепер) і завжди підбивала все нові народи і ніколи їй не було досить.

Вправді мінялися ті ідеї, якими послугувалася Московщина: спочатку це було "православіє", потім "слов'янська ідея", а тепер "ідея визволення світового пролетаріяту".

Росла Московщина, а в зв'язку з тим росли її апетити, а в парі з ними вона хапалася все за ширші, більш всеобхоплюючі і д е ї.

Жодні зміни режимів не впливали на вперте стремління Московщини до опанування земної кулі й поневолення всіх народів землі.

Московщина буде так довго натискати і посуватися, поки або опанує світ, або впаде. Упасти може лише тоді, коли Захід усвідомить собі повагу ситуації, зрозуміє величезне значення поразки Китаю і, зробивши належні висновки, вступить до боротьби, озброївшись єдиною ідеєю, якою можна перемогти Московщину. Цією ідеєю є ідея повного визволення *всіх* поневолених Московщиною народів і повне роззброєння московського народу, народу гнобителя. Пора кінчити з фальшивими думками, немов москвинів є майже двісті мільйонів, бо в СССР москвини не перевищують 40%. Пора усвідомити собі, що москвини, хоч говорять слов'янською мовою, не є слов'янами, лише гнобителями слов'ян. Пора зрозуміти, що москвини, які тепер панують нед величезними просторами, навіть ті, що невдоволені з режиму — будуть завзято підтримувати політику Кремля і не підуть з тими, хто має намір позбавити їх хоч одної із здобутих в останній війні країн.

Нарешті, пора усвідомити собі, що є фантазією, наївною фантазією, думка, немов можна погрозами чи концесіями схилити москвинів до компромісу, до розмежування впливів. Вони хочуть мати під собою всю Землю!

Як би народи Заходу вміли робити висновки з таких фактів, як, напр., яскрава антибритійська лінія в насвітленні всіх кроків Британської Імперії, яку знаходимо в "Історії СССР", виданій підчас світової війни і союзу з тою ж Англією! Не забуваймо — що це видання урядове!

Коли б уміли оцінювати антиамериканську і антианглійську пропаганду, яку веде московський уряд уже багато років — тоді б не писав Айзенговер того, що він написав у своому "Хрестовому поході", — поході, що в наслідок непорозуміння, хто є Московщина, спричинив не панування Хреста, лише "знака діявола" в ряді країн, які ще недавно були християнськими.

Коли б Захід і Америка розуміли пляни Москви й розуміли справжні настрої московського народу — вони не давали б промовляти по радіо совєтському послові в ЗДА, та не зверталися б без кінця з висловами своєї симпатії до московського народу, відштовхуючи тим широкі маси поневолених народів.

Був час, коли поляки кокетували москвинів і "не помічали" (або "пацифікували") українців. За це все заплатила Польща своєю незалежністю.

Румунія намагалася знайти з Московщиною компроміс — і втратила незалежність.

Така ж доля чекає і інших. Треба з лекції історії зробити належні висновки і не повторювати помилок Чорчила з 1918 — 20 років, який тоді також, підтримуючи Денікиних та Врангелів, воював з самим лише комунізмом, — замість воювати з московським народом, спираючися на поневолені Москвою народи.

Той, хто викличе національну революцію в СССР і допоможе всім поневоленим народам здобути незалежність і суверенність — переможе Московщину і визволить народи Землі від страшного рабства.

Той, хто апелює до московського народу і бореться лише проти комунізму — готує горазку вільних народів і московську перемогу. З комунізмом мусить кожна держава боротися у себе внутрі, але пам'ятати, що московський нарід використовує комуністичну ідею і наївність, або продажність комуністів інших народів.

Не забуваймо, що властиво Гітлер заслужив найвищого ордена червоної Москви і титул "Маршала Совєтського Союзу" — бо він своєю політикою уможливив москвинам загарбати половину Европи.

Приклад Гітлера є повчаючий і цього не повинні забувати політики Заходу, коли вони не хочуть загибелі християнської цивілізації.

Д. Дніпровий

Привид Стає Дійсністю

"*У майбутньому суспільстві в рабстві всі будуть рівні.* Кожний за кожного відповідатиме, кожний кожному буде зобов'язаний". — Так писав ще в минулому столітті великий російський письменник Достоєвський, передчуваючи своєю пророчою інтуїцією сьогоднішню дійсність, що заіснувала не тільки на його батьківщині, а вже на п'ятій частині земної кулі.

І нас бере острах, чи не запанує ця дійсність на всій землі, бо коли сто років тому, за словами К. Маркса і Ф. Енґельса, комунізм лише як "привид" бродив по Европі, то тепер він став реальною дошкульною дійсністю вже на добрій половині Европи і на значно більших просторах Азії.

На наших очах він поглинає китайську багатолюдну потугу. Большевицька пропаганда поквапно просочується в західньо-демократичні країни, формуючись у бойові вогнища у вигляді п'ятих колон.

Миролюбній демократичній моралі протистоїть активна тоталітарно - руїнницька сила з чітко окресленою загарбницькою цілеспрямованістю.

Демократичний світ не доцінює цієї потуги. Розраховуючи на свою технічно - матеріяльну перевагу, він не добачає того смертоносно - ідеологічного динаміту, яким насножена ця теорія, спрямована на певні шари соціяльної піраміди. Він забуває, що ідеї, втілені в маси через пропаганду, обертаються в дійовий потужний чинник, що технічна сила може легко потрапляти до рук зараженої комунізмом маси, як це наявно свідчить сучасна боротьба в Китаї.

У прийдешній вирішальній боротьбі на арену вийдуть дві ідеології: західньо - демократична і східньо - тоталітарна.

Переможе з них та, яка виявить більше активної гнучкости і спроможеться на привабливіші гасла, щоб опанувати маси, бо ця боротьба може перетворитися на всесвітню громадянську війну.

Деяка частина демократичного світу, не знаючи совєтської дійсности, як прояву комуністичної системи, може захопитися цією облудною ідеєю і, на своє лихо, стати в її обороні, або виявити індиферентність в боротьбі. Натомість велика частина підсовєтських народів піде проти тоталітарно - московсько - комуністичної потуги.

Комуністи, готуючись безнастанно й наполегливо до цієї, як вони звуть, "світової революції", вже створили для неї штаб, так званий "Комінформ", а чи готується до неї демократичний світ? Не тільки не готується, а в деяких країнах дає навіть можливість для діяльности цього штабу.

Отже, комуністи свідомі своєї мети і шляхів до їх здійснення і в цьому їх сила, а демократичний світ застиг у своїй самовпевненій байдужості, в ідеологічній диференціованості і флегматичності, у небажанні рішуче, категорично розрубати цей Гордіїв вузол ускладненої світової політичної ситуації.

Людині притаманне прагнути до кращого, вона шукає досконаліших форм людського співжиття. Ось чому демократичний світ, щоб урятувати людство від комунізму-большевизму і забезпечити собі перемогу, мусить дбати не тільки про мілітарну силу, а спромогтися знайти таку струнку систему ідей, що дозволила б остаточно розв'язати ті економічні, національні і соціяльні суперечності, які так роздирають людство, призводять до безперервних конфліктів і дають добрий ґрунт для ширення нищівної комуністично - большевицької теорії.

Поруч з цим демократичний світ повинен подбати про розкриття і широке висвітлення перед масами всієї тієї трагедії, яку несе з собою комуністична система, демонструючи для цього підсовєтську дійсність з усіма її страхіттями.

Демократії, як відомо, притаманне вільне змагання ідеологій, світоглядів і партій, в тому числі і комуністичної. Вона (демократія) тримається на поважанні думок і поглядів іншого, на компромісах (поступках), на терпимості і взаємоповазі. Проте, демократи забувають, що комуністи, як ідеологічна формація, згідно з своєю політичною програмою — непримиримі й войовничі. Користуючись демократичною свободою, вони потайки шукають слушної нагоди, щоб збройно захопити владу й запровадити монопартійно - деспотичний режим, шляхом нищення всіх інших партій і їх прихильників.

Ось чому демократичний світ в ім'я збереження демократії мусить поставитись до комуністичної партії так само непримиримо, як комуністи в СССР ставляться до всіх інших ідеологій, тобто вести з нею нещадну боротьбу не тільки ідеологічну через пропаганду, а й усебічну, позбавляючи її права й можливости ширити свою отруйну теорію, паралізуючи всі її дії, тобто треба перейти від політики оборони до політики наступу. Інакше бо можуть повторитися події, що відбулися в колишній російській імперії 1917 року після повалення монархії. Демократи, що очолювали тоді революційний рух, через свою необачність і віру в людяні демократичні способи змагання, не добачили тоталітарної большевицької сили й дали їй змогу збройно захопити владу та встановити диктатуру, яка тепер розрослася в могутню потугу й загрожує всьому світові.

Слід зазначити, що далекозоріші політики того часу пропонували категорично й негайно знешкодити цю кількісно малочисленну партію шляхом рішучих заходів, але їх не послухали.

Тому то нас, колишніх підсовєтських громадян, що були свідками і жертвами комуністично - большевицьких експериментів, глибоко вражає байдужість демократичного світу до комуністичної загрози, що вже не як "привид", а як Дамоклів меч повисла над людством.

Зачепивши в нашій статті комуністичну загрозу ми хочемо сказати кілька слів про нас, політичних емігрантів, так званих Д П, які більше як будь-хто розуміють значення цієї загрози. Крім того ми хочемо сказати дещо й про те, як до нас поставився демократичний світ.

Може нам і не годилося б нарікати на тих, хто нам дав притулок, захист і хліб щоденний, але деякі сумні факти спонукають до того, бо вони стосуються не тільки нас, а підтверджують вищеподані міркування.

Ми покинули свою батьківщину не з метою шукати матеріяльних благ чи легкої наживи, як дехто думає. Нас закинуло сюди не тільки бажання зберегти своє фізичне існування. Ні. Ми шукаємо тієї животдайної сили, яка спромоглась би подолати ту страшну кривду, від якої гинуть мільйони поневолених людей. Ми прийшли сюди, як свідки тих нечуваних в історії тортур, яких зазнає підсовєтська людина. Нарешті, ми прийшли сюди, щоб остерегти світ перед смертельною загрозою, яку він ще неглибоко собі усвідомлює.

Що ж ми побачили тут і як до нас поставились?

Багато країн погодилося дати нам притулок і працю; ми цьому раді, але, на жаль, вони дивляться на нас тільки як на фізичну силу, яку можна використати на тяжких роботах (шахта, тростина тощо). Ми й від цього не відмовляємось, але . . .

На комісіях нас роздягають догола, цікавляться вагою нашого тіла, нашим ростом, мацають за ребра, дивляться як тій худобі в зуби, перевіряють кров, але не запитають, скільки тієї крови виссав з нас совєтський режим і скількох зубів ми позбулися на допитах у підвалах НКВД.

Нас не запитують, хто нам поламав ребра і хребти, хто виривав очі, чому ми туберкульозні, з хворими серцями, з розбитими нервами і страшним недокрів'ям. Нас не запитують, як ми поневірялись в совєтських концтаборах, як тинялись по "необ'ятной родине", криючись від репресій, як пережили голодовки і як наші матері і сестри, збожеволілі від голоду їли своїх померлих голодовою смертю дітей. Нас про це не питають. Але в цьому трагедія не тільки наша, а й тих, що до нас так ставляться.

Наша трагедія в тому, що нас не розуміють і не хотять зрозуміти, а їхня трагедія в тому, що вони не добачають того лиха, яке нас змусило покинути батьківщину. Їхня трагедія в байдужому ставленні до цього лиха, бо через байдужість воно може спіткати і їх, як недавно спіткало необачних чехів, які ще три роки тому вважали нас зрадниками батьківщини і своїми ворогами, а тепер, хоч уже й пізно, вони стали ворогами наших ворогів і масово тікають на захід. — Добре що ще є куди тікати.

Отож, демократичний світ, доки ще не пізно, мусить глибоко замислитись над сьогоднішньою ситуацією та завтрішнім днем і вжити найрішучіших і негайних заходів, бо час діє не на його користь.

Д. Квітка

Публічна Опінія і Критика

(Кореспонденція з Европи)

Постання Української Національної Ради, як свого роду українського передпарляменту, однозгідно привітало й позитивно оцінило ціле українське громадянство — тут на еміграції і там, на рідних землях. Ідея, яку видвигнула Організація Українських Націоналістів ще в половині 1945 р. стала дійсністю — хоч форма, яку прибрала УНРада в дечому відбігає від тієї, яку пропонувала ОУН. Але важлива суть, а не форма. І хоч ще і тепер діють деякі відосередні сили, то саму ідею консолідації українських визвольно-політичних сил в одному політичному центрі ніхто не оспорює. Союз Гетьманців - Державників, який зайняв був спочатку устами деяких своїх менш або

більш відповідальних чинників непримириме становище до УНРади, нині переводить переоцінку цінностей і хоч далі опрокидує форму цього нового тіла, то не може заперечити самої ідеї, яка лягла в основу створення УНРади. ОУН(р) Ст. Бандери, яка приступила до УНРади в ролі "творчої опозиції", відмовляючися при тому брати участь у Виконному Органі УНРади, все ж таки не може заперечити "ідеї консолідації політичних сил у державно-політичній формації типу передпарляменту". Українська заокеанська еміґрація, мала частина якої поставилася була спершу з резервою, а то й неґативно до УНРади, скоро зревідувала свої позиції й однодушно стала тепер за УНРаду. Можемо нині тільки з почуттям національної гордости ствердити, *що ціле українське громадянство, на всіх континентах, гідно здало іспит своєї державно-політичної зрілости й національної свідомости.* Вістки, які ми одержали з рідних земель, стверджують, що й уся окупована Україна з почуттям радости прийняла вістку про створення УНРади і об'єднання всіх українських політичних сил біля одного державницького центру.

Теза і позиції "блискучого відокремлення", які з такою емфазою і бундючістю проголосив був колись для бандерівської організації непогамований журналіст З. Пеленський, остаточно скрахували. Українське громадянство відкинуло й осудило їх. Це громадянство приневолює тепер і решту опозиціоністів здавати свої непримиримі позиції на користь *повної єдности* українського політичного світу на плятформі визвольної політики, що є рівнозначне з плятформою визвольно-революційної боротьби. Є основа вірити, що вже в дуже близькому майбутньому ця ідея святкуватиме повну перемогу.

З цих кількох стверджень бачимо, яку *велику силу має публічна опінія,* голос народу. Бо з усією відповідальністю можна твердити, що хоч політичний розум і свідомість історичної ваги хвилини диктували і змушували наш політичний світ до об'єднання, то все ж таки рішальним чинником у переведенні консолідації була громадська опінія. Останні три десятиліття нашої визвольної боротьби, а особливо 1941 рік, коли то ми йшли на рідні землі двома фронтами, фронтами, які перехрещувалися, навчили нас дуже багато. Ми зрозуміли, що так більше не може й не сміє бути. Хочемо вірити, що в ряди воюючої України стануть тепер і ті, які дотепер стояли осторонь, ("моя хата з краю"), ті, патріотизм і служіння Україні яких виливалося в форму "порядних людей", що не мішаються до політики... *Коли нарід в загрозі, тоді не може бути невтральних.* Коли точиться завзята, повна героїзму і трагіки боротьба за бути або не бути нашої нації, тоді кожний з нас мусить бути вояком і воїном.

Наша громадськість хотіла об'єднання наших політичних організацій, хотіла консолідації і координації визвольної політики й визвольної боротьби. І у великій мірі під її моральним тиском постала УНРада, як вияв цього святого бажання найширших кіл нашої національної спільноти. Наголошуючи моральний тиск нашої громадської думки в справі створення УНРади, ми не хочемо цим сказати, що є вона кон'юнктурним твором, сатисфакцією, яку дано широким кругам аполітичної маси, ні, ми тільки стверджуємо, що ця громадська опінія приспішила акт об'єднання, примусила приступити до спільного українського тіла й тих, які думали, що не потребують числитися з ніким та включила в процес визвольної політики і боротьби весь український загал. Ця публічна опінія заставляє і решту відосередніх ще сил числитися з нею і тому віримо, що в недалекому майбутньому всі ми засядемо при спільному столі та станемо до спільних лав. Це ознака *державницького думання* нашого громадянства.

ОУН боролася за ідею консолідації цілі довгі роки, вона підносила її і намагалася перевести в життя в трагічні дні останньої світової війни. Але успіх тієї акції був тоді недостатній, він не виходив далеко поза писемні й усні заяви тих політичних кіл, що їх кликала ОУН до об'єднання. Не будемо дошукуватися причин цього. Їх було багато. Найважливішими з них були розгром, інертність і розгубленість переважної частини українського політичного світу (розгром українського політичного життя під московсько-большевицькою окупацією та занидіння легальних українських політичних партій на західних окупованих українських землях) та нехіть до спільної політики і дії тієї частини українських сил, яка гадала, що будувати українську державу так само леґко, як легко було відірватися від матірної організації, поборювати її всіма неперебірчивими засобами і фанатизувати отруєю ненависти молоді голови та творити з них нову організацію. Ненависть це одна з найсильніших пристрастей, але задоволення, сатисфакцію, яку вона дає, є надзвичайно дорога... Ціну цієї пристрасти ми знаємо з останніх років нашої визвольної боротьби. *Державу будувати ненавистю не можна.* Тут треба другої, не менш сильної пристрасти: *любови.* Любови до всіх тих, що мають ту саму ідею, прямують до тієї самої мети, борються за той самий ідеал.

Ідея консолідації всіх українських сил довкола одного державно-політичного центру випливає з почуття любови до рідних нам по крові, по душі, по ідеї. Проповідуючи ідею консолідації українських сил, ми проповідуємо *любов до всіх українців-самостійників.* Але ми знали і знаємо, що політична консолідація не є самоціллю, — тільки *засобом,* за допомогою якого можемо легше дійти до осягнення політичного ідеалу. Проте хто пригадає собі недавні часи, — досить сильні відгуки яких ще й сьогодні покутують у нашому суспільно-політичному житті, — нашого розбрату, той не подивується, якщо дехто сьогодні в ідеї консолідації бачить майже самоціль, політич-

ний ідеал. Добре було б, коли б ці часи пішли цілковито в забуття. На жаль, так світло ще не є. Ще й нині дехто під плащиком "творчої критики" робить підривну роботу й руйнує те, що ми так тяжко здобули.

Без сумніву, те, що ми зробили, не є досконале. УНРада має недостачі, які треба буде усунути. Добра, здорова критика не є злочином, вона навіть конечна і побажана. Тільки, щоб мета цієї критики не виходила з наміру руйнувати з такими трудами і болями досягнуте діло, щоб вона хотіла направити те, що є зле чи недосконале, а не підкопувати і валити перші добрі початки нашої політичної консолідації. Якщо йде про ОУН, то вона не бачила ніколи й тепер не бачить у консолідації свій політичний ідеал. ОУН має свою ідеологію і політичну програму, за які вона буде боротися з тією самою вірою і силою, з якою вона боролася за них в українському світі впродовж цілого свого існування. Ідея відродження і розгорнення всіх сил української нації, так як її розуміє і практикує ОУН, остається і далі угольним каменем її існування, боротьби і політики. Цю свою позицію вона ясно спрецизувала в своїй декляраціі на першій сесії УНРади. ОУН включилася в склад і працю УНРади, вона взяла навіть участь у її Виконному Органі, але це не означає, що ОУН замкнула собі уста і зв'язала руки. Коли б одного дня УНРада пішла невластивими шляхами, коли б вона заперечила ту ідею, яка лягла в її основу, — ідею повної суверенности української політики і її змагання до відновлення самостійної, соборної української держави, — тоді ОУН витягнула б з цього одиноку консеквенцію: виступ із неї і проголошення такій УНРаді безпощадної боротьби.

Але тепер так не є і віримо, що так ніколи не буде. Тому, критикуючи і тепер УНРаду, а особливо її Виконний Орган за ті, чи інші потягнення, ОУН робить це в доброзичливий спосіб і з наміром *направити зло і не збивати собі політичного капіталу з цього зла*. Це критика в *рямцях і з плятформи* УНРади. Хочемо бачити в УНРаді український державно-політичний центр, з тими самими прероґативами, які має кожна державна влада в існуючій державі... В умовах, в яких живемо і діємо, неможливо перевести повної паралелі між державною владою в існуючій державі й державним центром, який діє поза власною територією, будучи тільки *символом* фактичної влади. Тим не менше цей символ дійсної влади зобов'язує нас до його повної піддержки і пошани. І на вигнанні, поза рідними землями, ми мусимо відноситися до нашого державно-політичного центру так, як це ми робили б у власній державі. Коли хочемо бути державним народом, мусимо поводитися так, як поводиться кожний державний народ. Це тим важливіше, що ми находимося у виїмковому стані, оточені ворогами, які хочуть знищити нас духово і біологічно, в стані *нації у війні. Символ нашої державно-політичної єдности мусить бути нам найдорожчий і найсвятіший.*

Помиляються деякі наші брати, які хочуть бачити в нашому державно-політичному центрі, втіленому в УНРаді і її Виконному Органі, тільки один з органів нашої політичної єдности. Ми бачимо в цьому центрі *єдиний суверенний* орган для всіх українців, яким дорога ідея нашої державної самостійности і які хочуть і борються за фактичну реалізацію цієї ідеї в суверенній українській державі на рідних землях. Форма-структура цього центру можуть ще зазнати деяких змін, але саму суть, ідею державно-політичного центру мусимо зберегти, як нашу найбільшу цінність, як наш найбільший здобуток. Тому думка деяких наших політиків (СГД) і журналістів (напр. Підгайний в "Українських Вістях"), що теперішній державно-політичний центр має бути заступлений іншим, побудованим на ширшій плятформі, у формі Українського Світового Об'єднання є думкою людей, без достатньої освіти в ділянці державного права або... злої волі. УСО може і повинно існувати, але це буде суспільно-громадський орган.

Державно-політичний центр уже існує — і він створився для об'єднання, консолідації і координації всієї нашої політичної визвольної дії — по обох боках океану. Не забуваймо, що новий державно-політичний центр є *реорганізованим* державним центром, який під тиском переважаючого ворога вийшов 1920 р. на вигнання, щоб продовжати тут іншими засобами ту саму боротьбу, і який одержав свій мандат від українського народу на рідних землях.

Так розуміють свій державно-політичний центр широкі кола українського громадянства, такого центру вони хотіли, тому критикуючи його, чи намагаючися обмежити його компетенції, маймо це на увазі і не йдімо задалеко, щоб з водою не вилити і самої дитини, щоб борячися за форму, не вбити самої ідеї.

...ВВАЖАЄМО ЗА НОРМАЛЬНЕ Й КОРИСНЕ ЗМАГАННЯ МІЖ ПОЛІТИЧНИМИ ГРУПАМИ Й ОРГАНІЗАЦІЯМИ, БО ЦИМ СПОСОБОМ ВІДБУВАЄТЬСЯ КРИСТАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ТА ДОБІР ЛЮДСЬКОГО МАТЕРІЯЛУ І ЦИМ ШЛЯХОМ ОФОРМЛЯЄТЬСЯ ПРАВИЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ВИЗВОЛЬНОЇ АКЦІЇ. ТА ЦІ ЗМАГАННЯ, ЩОБ ДАТИ ПРАКТИЧНО-ПОЗИТИВНІ НАСЛІДКИ ПОВИННІ ВІДБУВАТИСЯ В НАЛЕЖНІЙ ФОРМІ З ДОДЕРЖАННЯМ ЕТИЧНИХ ЗАСАД ТА ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТИ.

ПРИЙМАЄМО, ЯК ФАКТ, ІСНУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СВІТІ ПОРУЧ НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ, ЩЕ ЦІЛОГО РЯДУ ІНШИХ ПОЛІТИЧНИХ І СВІТОГЛЯДОВИХ ТЕЧІЙ. ОДНАЧЕ, ЛИШЕ НАЦІОНАЛІСТИЧНА ІДЕЯ МОЖЕ СТАТИ НАЙПЕВНІШОЮ ПІДВАЛИНОЮ ВИЗВОЛЕННЯ І ДЕРЖАВНИЦЬКОГО СКРІПЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ. ТОМУ НАЦІОНАЛІЗМ І БОРОТИМЕТЬСЯ ЗА СВОЮ ПРОВІДНУ РОЛЮ В УКРАЇНСЬКОМУ ЖИТТІ...

(З резолюцій III ВЗУН.)

А. Вак.

Український Націоналізм на Наддніпрянщині у Другій Світовій Війні

Український націоналізм — як вияв національного патріотизму і волі нації до життя у власній самостійній державі, це широкий органічний комплекс почувань, прагнень і сподівань, якими виповнене духове єство українця. Українець — націоналіст з "природи".

Безперечно, правдиве є означення боротьби українського народу аж до сьогоднішнього дня, як змагання поміж українським націоналізмом, що виріс і дозрів на рідних землях і виявив свою динамічну силу, з режимом московського поневолення. Антиподом нашому відвічному ворогові були і є сили українського націоналізму на Наддніпрянщині, духовий зв'язок якого і спільна ідеологія з західнім незаперечна. Різниця ж у формі його виявлення є зовсім неістотною. Ми можемо з певністю ствердити, що мільйони українців, що гинули й гинуть у совєтських концентраційних таборах, духово є виразниками ідей і прагнень українського націоналізму. Український націоналізм став для большевиків головним ворогом, головною небезпекою, бо лише в націоналізмі знаходить наш нарід свою власну ідею і свою зброю боротьби. Українство не страшне було Москві, поки націоналізм не запліднив його конкретною вірою в духову суверенність нашого народу.

Большевизм, усвідомлюючи революційну і небезпечну для себе силу українського націоналізму, намагається паралізувати його впливи, змальовуючи його в своїй забріханій пропаґанді, як антиприродній і реакційний рух, що змагається за "буржуазну, самостійну Україну".

У совєтській армії майже третину її становили українці. Високі командні пости аж до генералів нерідко посідали українські старшини. Як правило в її лавах, завдяки національному самопритяганню, творилися окремі рої чи чоти, де в більшому відсотку були українці. Безперервні прохання до командування окремих старшин і бійців про приміщення їх разом з їхніми земляками в спільній команді викликали лють у високих офіцерів-москалів, які твердили, що "українці є страшні націоналісти і самостійники". Пригадується випадок, коли в одній військовій школі до гуртка українців курсантів приходив український комбриґ (генерал), щоб у їхньому середовищі поділитись спогадами про Україну та "побалакати". Він навіть твердив, що є "гордий з приналежности до українського народу".

На початку останньої війни, коли червона армія дістала декілька дошкульних ударів, вояки і старшини майже отверто почали говорити про речі, за які раніше розстрілювали. Так коли закордонні радіовисильні передавали вечорами українські націоналістичні кличі, біля радіоприймача командного пункту одного полку збирався цілий гурт українських старшин. На другий день про зміст цих передач знали всі рядові бійці - українці. Восени 1941 р. одна з совєтських армій потрапила в районі Брянська в німецьке оточення. Перед обличчям цілковитої катастрофи виявився різкий поділ між вояками та офіцерами московської та української національностей. Вони виразно відчули і не в стані були ховати, що їхні цілі в цій війні є далеко розбіжні. В 151-ому артилерійському полку комісар здеґрадував українця - старшину за те, що "перестав підтримувати боєву мораль червоноармійців після падіння Києва". Підчас виходу з оточення той же комісар твердив, що "всі українці є націоналісти". Коли в критичні хвилини треба було втримати боєздатність українців, московські комісари намагалися переконувати їх в тому, що "буржуазно - націоналістична Україна не досягне більшого політичного і культурного розвитку, як при совєтах", а тому, мовляв, бийтесь з нами.

Найяскравішим покажчиком живучости національного духу й окремішности українців від росіян були часті суперечки в тісному колі про потребу самостійної України. В них брали участь також представники зрусифікованого українського міста, в жилах яких текла кров українських батьків. Найбільше сперечалися на теми економічного становища України, коли б вона була незалежною державою. У цих усіх розмовах високу свідомість і ясність цілей виявили українські бійці та старшини, селяни з походження. Вони підкреслювали конечність ліквідації большевицької системи господарювання в сільському господарстві та запровадження приватної трудової власности на землю в самостійній українській державі.

У роки німецької окупації на Наддніпрянщині не існувало поза ОУН жодної іншої політичної організації, яка б в умовах шаленого гестапівського терору провадила широко розгалужену підпільну діяльність, знайомлячи маси з ідеями і програмою українського націоналізму. Прихід кадрів ОУН з заходу на Наддніпрянщину, їхній запал і віра в ідею, жертвенна праця й організованість стали стимулом інтенсивної мобілізації свідомого українства на сході під гаслами націоналізму. Найбільш свідомий, національно - вироблений і жертвенний елемент з наддніпрянських українців пішов до ОУН. Вже перші ґестапівські удари на організацію в кінці 1941 і початку 42 р. виривають з її рядів тисячі нових членів наддніпрянців.

Фактичний уклад українських сил на Наддніпрянщині був тоді такий: 1. Значна частина симпатизувала, або стала членами і включилась в працю ОУН. 2. Частина поміркованої інтеліґенції, що вірила в німців і в затишку громадських установ зайняла вичікувальну позицію. 3. Малороси, які пізніше пішли з Власовим. 4. Прихильники большевиків та ті, що хитались під впливом зміни ліній фронтів. До речі, варто відзначити, що друґа група зайшла в конфлікт з ОУН на тому ґрунті, що не вірила з першого дня приходу німців у конечність протинімецької постави українців.

Лише ОУН і її члени творили опір спробам малоросів і большевицьких аґентів опанувати українські установи та вести протиукраїнську акцію. Це в очах східніх українців збільшувало довір'я і симпатії до організації. Праця членів ОУН в Києві, Харкові, Кривому Розі, Миколаєві, Полтаві, солідарність населення з її акціями — це незаперечний доказ співзвучности ідей організації з праґненнями народніх мас.

Окремої згадки заслуговує праця ОУН серед українського юнацтва. Створені ОУН осередки в багатьох містах України згуртували навколо себе міцний актив української молоді. Авторові цих рядків довелося в 1943 р. побувати в одному чималому місті на Правобережній Україні. Не зважаючи на шалені німецькі утиски проти українства, тут існувала міцна юнацька націоналістична організація. Навряд, чи їхній рівень свідомости й державницького світогляду був нижчий від рівня представників західніх земель. Можна вірити, що того гарту націоналістичного виховання, тоґо духу національної революційної стихії ніколи не виб'ють з тих юнаків ніякі большевицькі школи. У праці цих осередків брали участь численні юнаки з приміських сіл. В лютому 1943 р., коли червона армія на кілька тижнів зайняла Харківщину, в хаті одного селянина стояв штаб полку. Совєтський капітан, українець з походження, дві ночі читав випадкові числа газет з націоналістичними статтями і віддаючи їх при відступі власникові хати, сказав йому: "Добре пишуть".

Терези кількарічного совєтсько - німецького змагання за Україну ніколи не схилялись в бік виникнення передумов успішного національного зриву. Провідні кола ОУН, як і сам український нарід, бачили невідповідність ситуації для визвольної революції, а тому цілком природньо не дали "запальним революціонерам" викликати масовий партизанський рух. Коли часом на східніх землях на мобілізаційні заклики бандерівців приходили до лісу лише 2 — 3 особи, то тут промовляв здоровий глузд народу, що бачив невідповідність масового партизанського руху в таких умовах. Наддніпрянські українці ніколи не були перечуленими ексцентриками. Вони мають витримку і терпіння, але коли потенція їхньої внутрішньої сили переходить в кінетику зриву, — їхня міць на багато перевищує запальних і швидко потухаючих ексцентриків. Не тому не пішов до лісу робітник з Харкова чи селянин з Полтавщини, що для нього слово "нація" і "Українська держава" нічого не промовляють, а тому, що він користувався в своїх діях рацією національного самозбереження і передбачливістю.

Висуваючи тезу краху націоналізму на сході, його противники не добачають органічного споріднення поміж націоналізмом, зродженим в умовах большевицької ізоляції і західньо - українським націоналізмом. Націоналізм на Наддніпрящині є духовим витвором українського народу, який дасть ще багатющий врожай на підсовєтському українському полі. Безпосередня зустріч і поєднання обох галузок націоналізму спричинилися лише до його скріплення, засвоєння нових позитивів, народжених на сході та відкидання паростів провінційного характеру, які спотворювали і гальмували його повний розвиток та успіх. ОУН виявилася творцем синтези, виплеканих у віковій кривавій боротьбі державницьких праґнень українського народу з усіх земель та оформив їх у бойову ідеологію українського націоналізму — єдину реальну силу в боротьбі з окупантами.

Внутрішнє розбиття в лоні самого ОУН дуже підірвало авторитет і ефектовність чину організації. Наддніпрянці у воєнні роки були найбільш здивовані і прикро вражені існуванням аж двох ОУН. Особливо фатально це відбивалося на наддніпрянській молоді, що не могла зрозуміти того непримиримого ставлення і ненависти, яку виховували і прищеплювали їй бандерівські "вихованці" до матірної ОУН.

Коли сьогодні дехто хоче "ліквідувати" ОУН і перекреслити всю її історію, що має вже за собою традицію і визнання на Наддніпрянщині, то для цього ще не досить одного голосного реферату чи статті про "крах" націоналізму. ОУН витримала продовж 20 років і тепер провадить ідеологічну та збройну боротьбу на Україні лише з силами українського націоналізму.

Ми переконані і бачимо наочно, що кожний свідомий українець внутрішньо тяжить на націоналізму. Комплекс його праґнень і почуттів є комплексом, що їх вважає за своє духове кредо український націоналізм.

Дехто закидає націоналістам недостатнє наголошування соціяльних проблем, які, на їхню думку, становлять суть і підметність українського визвольного руху на Наддніпрянщині. Цей закид ґрунтується на цілковитому незнанні програми орґанізації. Націоналізм має чітко вироблену в інтересах трудового народу соціяльну програму. Націоналісти твердо відстоюють соціяльну справедливість. Нарід, сприймаючи гасла націоналістів, є впевнений в успішному вирішенні на його користь соціяльного питання.

Бо український націоналізм є витвір всього народу, прикмета духовости кожного українця.

Д-р Володимир Янів

Україна в Авангарді Нових Ідей

(Реферат, виголошений на Студентському ідеологічному Конґресі)

(Продовження)

Ідеї як реальний історичний фактор.

Що не є перебільшенням твердити, що ідеї мають руйнуючу й будуючу силу, цього доказом історія. Вернімось до згаданого в попередній статті сумерку антики. Ще римська держава стояла на вершинах своєї могутности й навіть постійно поширювала дальше кордони імперії, як уже з'явилися перші вістуни надходячої загрози. Ними були захитання давньої віри, ослаблюючий сумнів, кволий індеферентизм. Аджеж Рим завоював увесь тодішній світ насамперед завдяки моралі своїх громадян, яка випливала з докладно з'ясованого світогляду, з віками й традицією освяченої системи вартостей і понять. "Віртус романа", як сума всіх державницьких і громадянських чеснот, вирішувала про успіхи володарів світу. Якже родиться сумнів і одночасно туга за новою ідеєю й як цю тугу заспокоювати починає християнізм, римляни незабаром вбачають у новій ідеї загрозу для своєї держави. "Віртус романа" аж ніяк не далася погодити з християнською покорою. Аджеж до завойовання світу треба було римлянам добрих вояків і сильних людей. А що за вояки могли бути ті, що повірили в засади вибачливости ворогам, любови, конечности допомоги слабим!? І щоб спинити поширення нової ідеї почали горді імператори переслідування, яких у ніякий спосіб не можна пояснювати ані дикою самоволею садистичних сатрапів, ані надмірним прив'язанням до віри батьків, яка ж у дійсності вже більше не мала полонюючої сили. Переслідування християн було, отже, своєрідним актом державної передбачливости, якщо б вважати, що ідею можна знищити насиллям... Певно, що остаточно завалили римську державу молоді, хоробрі племена, але ці племена ніколи не були б перемогли Риму, як би не був він підточений знутра. Певно, що нищив Рим поширюючийся гедонізм і жадоба вживання, але й гедонізм вдалося б опанувати найкращим, якщо б була присвічувала їм давня чеснота. Тим часом вони, як найкращі, скоро зрозуміли силу нової ідеї про царство не з цього світу. У той спосіб ті, що не були своєю суттю ворогами імперії, ставали в дійсності її руїнниками...

Це може найбільш яскравий приклад. Але відомо, що без низки французьких учених, т. зв. енциклопедистів, не було б великої революції з її ідеями рівности, вольности й братерства. Можна б вважати великим парадоксом останніх десятиріч, що без творців "історичного матеріялізму", без Маркса й Леніна, не було б жовтневої революції. Ті, які заперечували ролю ідей в історії, ставали самі найкращим доказом, що без них і без створених ними ідей історія була б пішла цілком іншими шляхами. У боротьбі проти Німеччини не обмежується Америка до технічної переваги, але проголошує підчас першої світової війни Вілсонівських 14 пунктів, а в часі другої світової війни чотири вольности. І, навпаки, Німеччина двічі програє, не зважаючи на початкові блискучі успіхи, чи не головною мірою тому, що немає в неї ідей, які могли б з'єднувати їй союзників. Гітлерівська "Нова Европа" була не тільки забріханим гаслом, але не мала теж ніякого спрецизованого змісту.

З нашої ж історії знаємо, що нас поневолював північний сусід не тільки фізичною перевагою, але й ідеєю, яку мав бодай на виправдання своїх загарбницьких цілей. Раз захищав він інтереси православ'я, другий раз слов'янство, третій солідарність пролетаріяту. І завжди находив він таких, що повірили в правду голошених ідей.

Руйнуюча сила ідей в добу моторизації й радія, в добу літаків і танків є великою надією для поневолених, які озброєній, опанцереній руці не можуть протиставити рівної сили. Сила ж ідеї в сучасну пору є тим більша, що за ідеєю тужить не вузький гурт, не один народ, але ціле людство.

Із поданого досі виразно зарисовуються дві перші основні тези з'ясованих думок. По наведенні історичних прикладів розуміємо добре, чому відшукання ідеї є проблемою нашого національного бути чи не бути. Тому начальною тезою мусить стати, що боротьба за власну ідею є основним — обов'язком українства й що від кристалізації ідеї залежить ціла наша визвольна концепція й політика. Що ця теза не є такою наочною, як би це видавалося, того доказом є хоч би й те, що ми ніколи ясно не поставили собі вимоги боротьби за ідею й не тільки не мали амбіцій спричинитися до повстання універсальних ідей, але навіть не спромоглися на виразну власну визвольну концепцію. Це тоді, як за визволення України принесли ми гекатомби жертв.

Другою важливою тезою є те, що ідеї є вирішальним, — реальним історичним фактором. Парафразуючи назву "історичного матеріялізму", якого різким запереченням є дотеперішні ствердження доповіді, треба б нам стати на ґрунті "історичного ідеалізму", визнаючи за ідеями реальнішу силу, ніж за насиллям, перевагою, технікою, історичними закономірностями.

Убивання віри в реальну силу ідей послідовно випливає із з'ясованої у першій статті духової ситуації загального сумніву й пераціоналізування. З'ясовання ідей, як не-

реальних фантомів належить до того самого роду зброї, який наука XIX. ст. випозичила з арсеналу вічевої пропаґанди, намагаючися вирішно причинитися до остаточної перемоги модерних тоді теорій. Для попереднього століття обов'язково науковими й поступовими могли бути тільки теорії, згідні з вченнями матеріялізму, все ж інше було тільки недорозвиненою вірою, позбавленою наукових підстав, чи ретроґрадністю. Половина XX. ст. знає добре всю недоречність цеї неоправданої зарозумілости. Проте досьогодні доводиться полемізувати з оформленими тоді твердженнями чи арґументувати речі по суті очевидні. І ми сьогодні добре знаємо, що існуючий порядок тільки тоді зможе бути змінений, як зуміємо змобілізувати людство на священну прю за нову істину.

Це добре мусить усвідомити собі нове покоління. Це зокрема усвідомити собі мусить студентська молодь, яка найбільш покликана до формування духовости. Звичайно, не треба розуміти цього твердження так, наче б то молодь уже мала впливати на духове обличчя народу, але йде про потенціяльні можливості. У тому суть, щоб мати зрозуміння для проблем і мати зрозуміння для конечности їх розв'язки. З зрозуміння випливає охота попрацювати над розв'язкою, до чого треба заздалегідь, не гаючи часу, готуватися.

Бо ж ясно, що проблеми не є прості й не є легкі до розв'язання. Це видно хоч би з того, що людство, відчуваючи загрозливість кризи все таки не зуміло досі винайти виходу з неї. І було б непрощеною наївністю чи примітивізмом легкодушно вірити, що перші спроби запевнюють вже цілковитий успіх. Перші окличники ідей будуть завжди тільки предтечами. Але це не сміє відстрашувати ні знеохочувати. Адже без предтеч ніколи не буде творців. Правда родиться завжди тільки в висліді збірного зусилля, як вислід взаємного запліднювання. І свідомість труднощів у вивершенні будови не може спинювати в практичнім пристосовуванні поодиноких звен цілої суцільної системи нової віри, поки ця система ще заіснує.

Це усвідомлення ваги ідеї тим важливіше, що попереднє покоління української молоді не мало для неї належного зрозуміння. Воно занадто жило конкретним, воно занадто захоплювалося чином, забуваючи, що апотеоза чину без присвячування уваги теорії призведе тільки до хаосу, а при розв'язуванні актуальних завдань визволення народу призводить тільки до розчарувань. Адже чин, як вислід одної лише сили, мусить привести до невдачі в зустрічі з колосальною числовою чи технічною перевагою, якою розпоряджали наші вороги. Плянування попередників, захоплених тільки чином, були завжди у висліді на коротку мету, а як з'являлись навіть менш чи більш несерйозні теорії визвольної боротьби, то вони грішили тією основною хибою, що не були вбудовані в цілість світової ситуації, що не узгляднювали тих криз і потреб, які стають сьогодні рушіями майбутньої дії. Ідеться ж бо не про якийсь географічний відтинок світу, про той чи той народ, але про ціле універсум, про кожну одиницю, про суму проблем. Проблема ідеї майбутнього це тотальна проблема, а наша визвольна проблема, яка вже найбільше нас цікавить, це малий вирізок тільки цілости. Проте, як не зрозуміємо, що цей вирізок органічно пов'язаний з цілістю, що без розв'язки цілости не наблизимо реалізації нашої національної мети, тоді ніколи нам не буде дано втішатися успіхом.

Тільки ідея і чин, тільки правда і сила, тільки концепція й наша жертвенність віщують успіх, при чому мусимо завжди мати зрозуміння для того величнього об'явлення, яке нам щорічно пригадує Великодня Євангелія й під якого свіжим враженням ми всі ще є: "В началі було Слово... Усе через нього повстало і ніщо, що повстало, не повстало без нього". І скільки разів радісний гомін воскресних дзвонів співає тріюмфальну пісню перемоги, мусимо пам'ятати, що ідея йти мусить перед дією, правда перед силою, віра перед жертвенністю. Ця засада мусить стати законом генерації, яка приходить на зміну і якої не сміє лякати величина завдань. Бо ж для справді творчих духів труднощі не є перепоною, а, навпаки, радше заохотою. Адже щойно труднощі вирішують про правдиву заслугу, а широкі обрії невідкритих континентів завжди манять більше, ніж відомі шляхи чи втоптані стежки.

Характеристика політичної ситуації

На тлі загальної духової ситуації людства старались ми вчутися в ході попередних міркувань у велику тугу нашої доби за початком чогось нового, за народинами ідеї, що стане спасінням. Рівнобіжно проведена з аналізою загальної духової ситуації аналіза найбільш хвилюючих потреб сучасного українського покоління вказала нам нашу ролю. Біль української людини предистинує її до творчого зусилля, яке заспокоїть тугу людства, що пливе з великої духової пустки нашої доби. Стільки видобули ми з аналізи духової ситуації.

Що Україна має станути в аванґарді нових ідей, про те переконує нас теж аналіза політичної ситуації. На перший погляд не сягає вона, може, так глибоко в сукупність актуальних питань; проте вже на перший погляд видно, що духова криза людства найгостріше позначилася саме в ділянці політичного життя. Адже мариво загибелі світу нерозривно зв'язане саме з надходячими конфліктами світових потуг. Адже ж це саме ворожнечі й війни запрягли в свою службу людську цікавість і геній винахідників, які служитимуть знищенню, а не помноженню добробуту людства. І щоб людська цікавість ставала джерелом благословення, а не прокльону, на те треба виелімінувати війни й усунути причини конфліктів. А на те треба вже розв'язки тотального характеру, яка виходить у сферу ме-

тафізики. Іде про нову систему вартостей, з якої випливала б нова мораль і нова етика, що були б запереченням війни. Іде про призначення людства й про відшукання місця людини в універсумі. Аналіза, отже, політичної й духової ситуацій іде одна з другою крок у крок. Аналіза політичної ситуації дозволяє тільки ясно конкретизувати теоретичні міркування про народини ідей.

Звичайно, — теж і при аналізі політичної ситуації нас найбільше цікавить проблема України, зокрема ж питання визвольної концепції, яка для нас мусить завжди залишитись основою всіх наших міркувань. Наше ціле життя, життя нашої спільноти, наших гуртків і кожної одиниці мусить бути завжди будоване тільки з погляду доцільности для визволення України. Без сумніву, цей аспект дозволить ще більше конкретизувати і йти іноді в деталі, проте ж не сміємо тратити ні на мить з очей основного: Як санація політичних відносин у світі, так теж і наша, нам найближча, проблема є залежна від тотальної розв'язки сукупности питань.

Пам'ятаючи про ці з'ясовані, напрямні, хочемо коротко схарактеризувати політичну ситуацію. При тому, очевидно, прийдеться загально відомі речі тільки дуже побіжно шкіцувати, — настільки, наскільки це потрібне для зрозуміння засадничої думки.

("Час", Німеччина) (Далі буде)

УКРАЇНА ГОВОРИТЬ

Іскра

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ НА ЛЕМКІВЩИНІ

(З матеріялів повстанської боротьби)

Початок 1945 р. приніс Лемківщині нових гостей. Німецько - большевицький фронт відкочувався на захід і на зміну німцям при ходили нові "визволителі" — большевики. Відразу ж по приході почалася мобілізація чоловічого населення до большевицької армії. Невишколених новобранців кидали на першу лінію вогню й там вони гинули масово наче мухи восени.

— За Сталіна воювати не будемо — вирішили лемківці й усе боєздатне чоловіче населення пішло у підпілля, у криївки. Перед українським націоналістичним активом виникло завдання організувати й охоплювати в організовані форми цю потенціяльну революційну силу, яка готова була на все, аби тільки проти окупанта. Густа мережа націоналістичних боївок вкриває терен. Большевицькі частини пішли далі на захід, залишаючи подекуди цілі райони без всякої влади. Для українського націоналістичного революційного руху створилися вигідні умови для розгорнення широкої інформаційної пропагандивної акції серед населення.

До сіл починають з'являтися підпільно-революційні боївки, що серед білого дня організують збори селян і вияснюють їм нове становище та завдання, які стоять перед населенням цих західніх окраїн України.

— Теперішній стан не є остаточно устійненим і боротьба українського народу за його державну незалежність ще не закінчилася, — говорили вони. — Мусимо бути готові до нових майбутніх боїв, у яких вирішуватиметься доля України. Тому за всяку ціну треба встоятися перед большевицьким і всяким іншим ворожим натиском.

Ця пропагандивно-освідомлююча акція знаходила живий відгук серед населення, яке, зрештою, частинно познайомилося з большевиками ще в 1939 — 40 рр., коли, заманені большевицькою пропагандою, лемки цілими родинами виїжджали до обіцяного "раю", а побачивши там справжнє пекло, майже голі й босі пішки тікали назад до рідних, хоч і вбогих, але своїх гір. Тому тепер вони з повними симпатіями поставилися до українського визвольно - революційного руху, підтримуючи його, чим могли. А ряди підпільно - революційних боївок поповнювалися все новими й новими борцями за українську справу.

Прийшов кінець війни. Лемківщина, Посяння й Холмщина опинилися в межах польської держави. Але українське населення тих земель ніколи не сумнівалося в тому, що цей стан лише переходовий і що колись на зміну польській владі прийде таки своя, українська влада. Вже перші заходи польської влади показали вороже відношення поляків до українських господарів окупованих ними теренів. Тому й український визвольно-революційний рух не тільки не припинився, але ще посилився.

Ці нові умови широкої повстанської боротьби вимагали відповідної організаційної розбудови — вишколених старшинських і підстаршинських кадрів, організації постачання, санітарної служби, тощо. У лісі Хрещата (між селами: Кам'янки, Суковате, Душатин, Микове й Рівчики) організовано вишкільний пункт для повстанців. Це був дуже вигідний вишкільний пункт, але польська влада скоро його відкрила. Польський гайовий припадково наткнувся на нього і повідомив поліцію (УБ — Уряд Безпеки). У червні поляки стягнули своє військо й при допомозі большевиків оточили ліс та відкрили по ньому сильний вогонь. Серед молодих, недосвідчених ще повстанців почалася пані-

ка, яка грозила знищенням цілого загону. Становище врятувала одна чота, зложена із старших повстанців, яка почала стримувати наступ ворога. Це припинило паніку серед інших повстанців і між повстанцями й ворогом зав'язався бій, що тривав до вечора. У висліді бою поляки були примушені відступити, втративши 15 осіб вбитими, тоді як з української сторони згинув лише чотовий Олійник і двох стрільців.

Налагодження господарського постачання повстанського руху не було легкою справою в умовах постійної контролі сіл польською поліцією й військом. Повстанцям нераз доводилося зазнати голоду й холоду. Доводилося нераз різати власних коней, що для кожного вояка є дуже болюче, а то навіть їсти котів. Тому до справи постачання мобілізовано всю місцеву організаційну сітку, яка не пішла до повстання, а перебувала по селах. Проте її завдання не було легке. Бо хоч селяни радо давали повстанцям харчі й усякі інші припаси, але треба було їх відповідно ховати в таємних криївках, ховаючись при тому самим перед поліцією, яка робила наскоки на села й шукала за повстанцями і схованими харчами. Другим джерелом постачання повстанців були напади на польські кооперативи й поліційні станиці, зокрема після того, як поляки почали акцію виселювання українського населення. Тому крім криївок по селах пороблено великі магазини харчів і всякого припасу по лісах, наприклад, у лісі Хрещата.

Неменш важливою була справа організації санітарної служби. Достатньої кількости власних лікарів і вишколених санітарів не було. А тимчасом кожного дня були випадки поранення повстанців і часто повстанець, ранений на засідці, умирав пізніше внаслідок невмілого лікування ран. Такі випадки траплялися на початку повстанського руху. Тому надрайоновий лікар Арпад (псевдо) організував літом 1945 р. ряд санітарних курсів для повстанців. З цих нововишколених санітарів і санітарок організовано сітку районових санітарних пунктів. Таких пунктів було на Лемківщині чотири (на 6 районів). Спочатку ці пункти були приміщені по селах, але згодом треба було їх перенести до лісу, бо переховувати ранених у селах ставало щораз тяжче.

Для людей, що живуть у нормальних умовах, слово "санітарний пункт" викликає в уяві образ просторих кімнат з ясними вікнами, білими стінами, білими чистими ліжками й операційними залями, що по них метушаться біло одягнені сестри-санітарки й лікарі. Про такі санітарні пункти наші повстанці могли тільки мріяти. Їхні санітарні пункти були приміщені в землянках з замаскованими ходами в глухому лісовому від людді. Один з санітарних повстанських пунктів на Лемківщині був приміщений у лісі біля села Сухі Ріки. Це була півземлянка з 10 ліжками й одним столиком, а збоку криївка й магазин з харчами. Вже при кінці 1946 р. обслуговувало цей пункт сім людей (два санітари: Карий і Дрозд, три стрільці й дві дівчини куховарки). Другий пункт містився в лісі на горі Маґора біля сіл Криве, Туривне, Студенне, Кобильське. Керував ним лікар Яким.

Найбільшим і найкраще влаштованим був санітарний пункт в лісі Хрещатій, яким керував сам Арпад. Землянка, в якій він був приміщений, складалася з чотирьох "кімнат", сполучених коридором. Перша кімната була призначена для хворих. У ній було 18 ліжок, огрівач, два перев'язочні столики. Далі з черги йшла кімната — магазин з ліками й харчами, кухня з ліжком для куховарок і врешті канцелярія лікаря з трьома запасовими ліжками. Сама землянка була збудована з грубих дерев'яних брусів. Про неї знала тільки санітарна служба, так що навіть хворим заздалегідь зав'язувано очі, щоб не знали вони місця землянки і не могли на випадок ворожих катувань зрадити її.

Проте одного разу в січні 1947 р. кілька стрільців з куща Сірка попали на польську засідку й один стрілець попав у польські руки. Під побоями він зрадив відоме йому місце санітарного пункту на Хрещатій. 23 січня біля однієї тисячі польського війська, не зважаючи на глибокі сніги, тихцем підійшло до санітарного пункту. Обслуга пункту завважила це щойно тоді, коли поляки були вже при самому пункті. Єдиний вихід для повстанців було самогубство, щоб не попасти живими в руки поляків.

Коли поляки увійшли до середини, вони знайшли там тільки 18 теплих ще трупів санітарної обслуги й ранених. Між ними було й тіло лікаря Арпада. Поляки, зложивши трупи на купу, обляли їх нафтою й спалили, а саму криївку замінували.

Й. Б.

З НЕДАВНЬОГО МИНУЛОГО

(Фрагмент із споминів)

Червень 1943 року. Надворі гарна погода Дні соняшні такі , немов природа знає, що люди, яким ворог понищив хати, повинні мати притулок бодай під голим небом, або десь в лісі, під листям дерев.

Одного такого червневого дня беру свою вишкільну групу, яка складалася з 5 осіб — молодих революціонерів і збираємось в дорогу, проводити вишкіл організаційним провідникам станиць в районі "сімка", який був найбільш небезпечним для підпільної праці. Діставши селянську підводу, рушаємо в дорогу. Їдемо переважно глухими пільними дорогами, щоб не наскочити на німецькі військові групи, які скрізь вештаються.

Ми, як ідеологічно вишкільна група, не маємо права вступати в бій; нашим завданням було вести вишкільно - пропагандивну роботу серед сільських боївок та селян. Переїжджаючи більші шляхи в одному місці

ми зауважили свіжі сліди авт та більшої кількости підвод. Кажу хлопцям бути на осторозі і по горбчастій дорозі спускаємося вниз до спаленого села. На закруті дороги біля спаленої хати зауважуємо віз з парою коней та кілька людей в уніформах німецької поліції. Чекати нема коли, треба швидко діяти. Зіскакуємо з воза та даємо кілька серій з автомата по групці поліцистів, які в паніці тікають, а самі беремо підводу з кіньми та скоро зникаємо за садами. В селі відпускаємо селянина з кіньми додому і на здобутій підводі їдемо на місце призначення.

Село Бортнів, в якому маємо провадити вишкіл, лежить зовсім на відкритому місці. Де-не-де горбки, під якими розкидані селянські будинки. Розглянувшись по околиці, стверджуємо, що вона невигідна для ведення вишколу. З одного боку відкрите поле, а з другого близькість міста, де повно німецвкого війська та різних поліційних формацій. Стрічаємось з місцевим провідником, який запевнює про безпеку. Говорить, що виставлена добра варта з селян, яка доноситиме про все. На вишкіл прибуло 43 чоловіка з різних сіл району. Всі молоді, незагартовані в підпільній праці. Слабо узброєні. Ціла група начислювала 16 крісів, 2 легкі кулемети, кільканадцять гранат, обрізів та кілька пістолів. На випадок ворожого наскоку немає й мови про оборону. Вибираємо найбільш вигідне місце для праці, стодолу, що стоїть під горбом і зачинаємо вишкіл. Перший день праці минув без перешкод. Люди з увагою сприймали кожне слово молодих пропагандистів. Увечорі розходимось по селі на відпочинок, щоб вранці знову зачати працю. Ніч пройшла спокійно. Ранком, розвідавши положення безпеки, зачинаємо працю. Розділивши склад слухачів на дві групи, ведемо вишкіл націоналістичної ідеології та пропаганди. Настрій у слухачів знаменитий, бо хлопці для розваги кинуть час від часу гарний жарт. Надворі чудова погода. Раптом хтось зі слухачів, що вийшов на хвильку надвір, вбігає задиханий з вісткою, що в село приїхало багато німців на облаву. В тій хвилині вбігає вартовий селянин з вісткою, що німці їдуть в нашому напрямку. Виходжу надвір і чую густий рев автомашин. Думати немає часу, як також немає часу й відступати. Положення прикре. З одного боку маю твердий наказ уникати зустрічі з німцями, з другого 48 людей, що через неувагу можуть загинути. Швидко беру цілу відповідальність на себе і рішаю боронитись до останнього чоловіка. Займаємо становища в садку коло будинків і чекаємо. Але не прийшлось довго чекати. Хтось з місцевих комуністів або поляки добре поінформували німців і ті розстрільною в складі яких 200 чоловік сунуть на наші становища. З нетерплячкою пускаємо ворога ближче і на віддалі 300 метрів даємо серії з двох скорострілів. Німці припали до землі та пустили на нас град куль і ручних гранат. Зчинилась шалена стрілянина на зовсім близьку віддаль. Хлопці з затиснутими устами стріляють безперестанку. По стороні ворога чути стогін та німецьку й московську лайку. Ворог намагається обійти нас з усіх боків. Запальними кулями запалює стодолу. Дим і полум'я гризе очі, але покидати становищ не можемо. Чути стогін ранених друзів. Гине кулеметчик. Вишкільний Хвиля хватає скоростріл і стріляє в кучу німаків, що піднялись до наступу. Чути рев ранених ворогів. Дим із спаленої стодоли закриває нас густою лавою і не дає ворогові пізнати нашого стану. З ворожого боку стихає стрілянина і чути швидкий від'їзд машин. Стримуємо стрілянину й одинцем висуваємось за лінію диму. Ворог швидким темпом відходить. Чекаю хвилину й орієнтуємось у власних втратах. Трьох героїв упало, не сходячи із становищ. Йдемо на ворожі становища і знаходимо 18 трупів, яких ворог не встиг забрати. та кільканадцять закривавлених місць. Віддавши останній привіт упавшим героям, зміняємо місце, щоб закінчити вишкіл.

О. Чесюк

НЕ ДІЖДЕТЕ КАТИ, МЕНЕ ЖИВОЮ ВЗЯТИ!

(Продовження)

В літі 1940 року ОУН виправила була групу 15 людей, щоб викопали в лісі коло Чорторийська підземні криївки для підпольників, що мусіли ховатись перед большевиками. Люди пішли туди. Степовий мав туди ж поїхати з Любою роверами, випередити хлопців і підготувати для них все потрібне та повідомити про роботу місцевих організованих людей. По дорозі мав він ще стрічу зі зв'язковим, від якого мав дістати інструкції для дальшої роботи. Сталось так, що зв'язковий не прийшов, бо мав по дорозі якусь пригоду з енкаведистами. Тому Степовий також спізнився. В міжчасі люди вже були в лісі. Випадок хотів так, що всю групу застукали в лісі енкаведисти. Люди порозбігались, хто куди міг і енкаведисти нікого не схопили. Їх була більша група, вони кинулись по лісі шукати за підпольниками.

Дорога Степового вела через цей ліс. Підїхав він з Любою до ліса. Степовий не знав, що в лісі зачаїлись енкаведисти. В обох роверах. в керівницях напхано інструкції, а під сідлами також повно організаційної літератури. Ледве сідло трималось ровера.

Їдуть вони і говорять, аж тут нагло з-за корчів вискакують два енкаведисти, один старшина і один боєць. Спинили обоїх і почали розпитувати, хто вони, звідки, куди їдуть, пощо їдуть, кого знають в селі, чи мають документи і т. п.

Люба почервоніла в незвичайній для неї ситуації, а Степовий взявся рятувати ситуацію. Розказав енкавидистам, що він учетиль що їде до інспектора Басіка в районі Колки, бо той повідомив його, що має для нього

місце праці. Показав підроблений сільський документ на фальшиве прізвище. Люба мовчала і свій документ показала. Енкаведисти і до неї з запитами звернулися, але Степовий зразу їх перебив і сказав, що ото вона учениця, їде до батьків із школи, по дорозі стрінулись і разом їдуть, бо в двійку веселіше в такій пущі і безпечніше.

В першому моменті, як лише вискочили з лісу енкаведисти Люба рішилась була тікати, але в тому моменті трошки дальше на дорозі вийшло з лісу ще щось з 5 енкаведистів. Вона побачила безвихідність ситуації, спинилась, передумуючи, що і як говорити. Степовий її виручив і повів балачку так, як сам хотів.

Енкаведисти стали приглядатись до ровера Степового. Це була якась загранична непольська марка. Вони оглядали машину, заглядали всюди, навіть на сідло натискали. Люба знаючи, що під сідлом література, побоювалась, щоб сідло не зняли і не відкрили літературу. Сталось якось так, що нічого не відкрили. Енкаведисти їх пустили.

— Що Люба, серце було в пятах? — жартуючи спитав Степовий.

— Я ще трусом не була в житті — відповіла Люба, червоніючи і при тому щиро невинно усміхнулась, як лише може сміятись людина щира й отверта...

— А що ж би ти зробила, якби енкаведисти найшли в нас літературу? — спитав Степовий. Ти ж бачила, що вони щось підозріло гляділи на мою машину і навіть сідло пробували. От були б трошки ліпше потиснули, сідло було б зіскочило з свого місця і тоді пиши пропало.

— Мене б живою не взяли! — сказала Люба. Я б їх загризла зубами, подряпала б і вони б мене мусіли тут на місці вбити продовжувала Люба.

Степовий поглянув на її завзяті очі і грізний вигляд лиця та уста з усмішкою, що її навіть в часі гніву не покидала всміхнувся сам і дальше пішли мовчки аж до місця призначення.

З людей, що їх застали енкаведисти в лісі, нікого не вхопили. І криївки в лісі вже не копали, бо в міжчасі було наказано всіх людей, яким грозила смерть від большевиків і яким важко було переховуватись, перекинути на українські землі поза совєтською границею.

Большевики дальше слідкували за Любою. Вони дійшли таки до переконання, що Люба тісно пов'язана з українським підпіллям, що вона націоналістка.

Лихо не спало.

В районі Колки працював шкільним інспектором Басік. Це був старший чоловік, українець з походження, але по переконанню росіянин, або по нашому русотяп. Жив він у Колках, а родина його дружини жила в Медвежому Селі коло Чорторийська. Він частенько заходив туди. Він був колись у царській російській армії капітаном. В українській армії він не був, хоч до українців признавався. Мав він і приятелів і ворогів, але правдивих його задумів ніхто не знав.

Як прийшли большевики, вони зразу віднайшли Басіка і зробили його шкільним районовим інспектором. Це був знак, що Басік не зовсім певний чоловік, але з другого боку, це міг бути і випадок, що його поставили на той пост, коли не було інших людей.

Якимсь чином Басік включився був у круг людей, що були членами ОУН, чи з нею співпрацювали. Були члени, які йому довіряли, бо ж не було підстави до повного недовіря. З ним бачився кілька разів і Степовий і інтуїтивно відчув, що з цією людиною не все в порядку. Але зв'язку з ним не переривав. Часто виправляв до нього на зв'язок Любу. Басік не знав ні правдивого прізвища ні села, звідки походили і Степовий і Люба. Того вимагали засади конспірації і збереження життя в підпіллю. Порозуміння йшло за кличками і про організаційні справи можна було говорити тільки з тим, хто знав кличку. Клички часто мінялись.

Раз несподівано Степовий зайшов до Басіка. В його мешканні були енкаведисти. Відвороту не було. Басік побачив Степового, настрашився, вибіг з хати, але енкаведисти вже побачили Степового.

Степовий моментально зорієнтувався в ситуації і кількома словами сказав Басікові по дорозі з подвіря до хати:

"Ти представ мене як старого друга, з яким ти був на перевишкільних учительських курсах в місті Луцьку. А я буду казати, що оце по дорозі вступив до тебе, щоб старого друга відвідати та довідатись, чи нема в тебе праці для вчителя".

Так і зробили. Басік завів Степового до хати і зразу представив всім, як свойого старого друга, учителя, товариша з курсів з Луцька.

В хаті були один енкаведист в уніформі, що сидів коло стола, дальше тайний співробітник НКВД місцевий жид в цивільному одязі та бухгалтер районової управи, що походив десь з Московії. Вони були трошки на підпитку і не поінтересувались ближче Степовим. Він посидів якої пів годинки, випив з ним кілька чарок і пішов дальше.

Його підозріння до Басіка дістало реальні підстави. Таких гостей у себе в хаті не міг мати несполегливий для большевиків чоловік. З обережности зв'язків з ним не порвано, але поставлено його під нагляд членів ОУН.

При черговій стрічі Степовий спитав Басіка:

"Яким чином ти братаєшся з такими людьми?"

"І з чортами добре мати зв'язок" — відповів Басік. "Хто знає, де кому доведеться по смерти бути, чи в пеклі, чи в небі".

Сказано було багато, хоч коротко. Басік грав на два боки, сидів на двох стільцях.

Степовий більше з ним не стрічався. Він

остеріг перед Басіком свойого безпосереднього начальника, відомого під прибраним прізвищем Норчак.

Басік втратив зв'язки до організації. Він пробував на всі лади нав'язати нові зв'язки, але без успіху. Басік знав деяких місцевих членів ОУН, але то були рядові члени, виконавці наказів. Басік хотів знати вищих керівників і того добивався. То ще дальше підсилило докази до того, що він непевний чоловік.

Раз випадково Басік зайшов був до однієї сільської хати. Застав господаря дома. Побалакав з ним і доглянув на стіні невеличку фотографію якоїсь гарненької дівчинки. Підійшов ближче і, на диво, побачив, що це та дівчина, яка приїздила до нього, як зв'язкова ОУН від Степового. Він спитав господаря, що це за дівчина. Господар, не передчуваючи нічого злого сказав, що це його сестра. Басік тим вдоволився. Він уже довідався прізвище Люби. Господар хати — це був брат Люби. Ім'я його Арсен.

За кілька днів Басік зайшов був другий раз до хати Арсена Бахова. Застав дома лише маленьку його дочку. Розговорився з дитиною і та сказала йому, хто до них заходить. Між іншим згадала й Олексу Чесюка з Жидичина. Розказала і про Любу більше та що вона часто буває в Жидичині. То було те, що ще бракувало Басікові. Він знав дійсне прізвище і Степового і Люби.

* * *

При кінці вересня місяця Любу заарештувало НКВД. Тримали її довший час у тюрмах і допитували. Вони вже знали точно, що Люба має зв'язок з націоналістами. Вони знали, що Люба знає тайні криївки націоналістів. Їм було відомо, що провідник Луччини був перекинений на працю до Чорторийщини, що його прибране прізвище було Степовий і що він мав зв'язок з Любою.

Большевики знали більше. Вони знали, що в хаті батька Люби мають незадовго відбутись, або вже навіть відбулися тайні сходини керівних людей ОУН і зокрема знали про те, що в Суховолі мають відбутись сходини чотирьох керівників ОУН.

Вони домагалися від Люби підтвердження тих відомостей. Люба заперечувала свою участь в організації і вдавала, що нічого не знає про якісь сходини, криївки і т. п.

Її дуже мучили в НКВД. З початку приговорювали:

"Ти молода і гарна" — говорили вони. "Тобі всміхається гарне життя. Як скажеш нам усе, то будеш жити, а коли ні, то будеш в тюрмі доти сидіти, аж зігниєш. Яка тобі з того користь? Ми не вороги українців, ми народові добра бажаємо, ми лише винищуємо ворогів народу. Ми тих людей, за яких тебе розпитуємо, не хочемо знищити. Ми лише хочемо їх навести на правдивий шлях, щоб вони краще служили народові" — продовжували вони.

Багато дечого вони балакали, як розказувала Люба, але успіхів не мали: Люба не піддавалась і найбільш рафінованим тортурам вправлених енкаведистів.

Після того стали Любу лякати. Страшили її смертю. Навіть розстріли їй влаштовували.

Казали їй приготовитись до смерти. Ставили лицем до стіни. Цокали замки рушниць, в пістолі вкладали набої, примірювались і стріляли. Люба була вишколена із зброєю і знала її, непогано. Робили це все два енкаведисти, старшина і боєць.

Вона думала, що дійсно її розстріляють. Рада була, що не мучать фізично. Жаль їй було вмирати. В таких випадках життя все стає таким гарним. Вона чекала смерти від кулі. Півпритомна стояла під стіною, але по стрілах не відчувала болю, не падала.

Чула голоси енкаведистів. Старшина кричав на бійця, що той не вміє стріляти, що жаліє гарненьку Любу, може в неї залюбився і т. п.

Після екзекуції наново брали її на допит. Старшина казав, що добре сталось, що вона ще жива, може всежтаки вона зрозуміє своє безвихідне положення і скаже те, що треба. І допитували дальше.

Не давали Любі їсти, тримали її в темному льоху зі щурами й у воді, підсилали до неї молодих гарних з виду енкаведистів, які обіцяли навіть свататись, вдавали залюблених, але і ті методи не дали висліду.

Її переслухували при рефлекторах цілими годинами, мучили нестерпно, довжезні допити робили, заставляли стояти на одному місці аж до повного вичерпання. Робили все, що може придумати садист.

Люба кріпко трималась. Її одне лише тривожило весь час: видержати, нічого не зрадити, розказати своїм, остерегти їх перед небезпекою.

Але як це виконати? Вона ж у тюрмі, без волі, в руках катів, жорстоких людей, енкаведистів, які кожної хвилини можуть з нею зробити, що самі захочуть. І ніхто не буде знати, що Люба Бахів загинула, що вона по-геройськи вмерла, що вона нічого не зрадила з організаційних тайн. Навпаки, — думала Люба, — всі будуть думати, що вона зрадила все, що видала большевикам своїх товаришів. Їх же піймають, їх постріляють, як будуть боронитись, вони будуть проклинати Любу. Вона знала всі ті тайни, які їй розказували націоналісти. Їм і на думку не прийде, що хтось інший їх зрадив. Ні, того бути не може. Люба буде жити. Люба зробить все, щоб жити, щоб зберегти життя тих, з якими вона була організаційно пов'язана. Вона все зробить, щоб при тому і тайни не зрадити.

Спасенна думка прийшла їй до голови. І вона її хопилась, як потопаючий марної стебелинки, що пливе по воді.

Чи збіг обставин, чи щось інше зробили чудо. Енкаведисти, побачивши, що Люба не признається, почали її намовляти, щоб вона слідкувала за підпільниками і доносила все про їх рухи до НКВД. Вони нічого більше від неї не вимагали, лише, щоб вона повідомила їх про те, коли будуть сходини ке-

рівного складу ОУН і де вони будуть. Зате їй обіцювали всі блага на землі і розкішне життя.

Люба побачила, що енкаведистам дуже залежить на тому. Вона хоч і молода, але відчула інтуїтивно, що тут її рятунок. На таку думку вона прийшла була сама, стоячи під стіною на допиті. Вона хотіла сама енкаведистам запропонувати свої служби, а тут вони їй те запропонували.

Вона нібито отягаючись, пішла на згоду. Енкаведисти були вдоволені і Люба досягла своєї цілі. Вона підписала відповідну декларацію й опинилась на волі.

Як гарно було надворі після страшних енкаведівських казематів! Жити треба, а не вмирати, працювати ще краще!

Люба розказала Степовому про всі свої муки і про те, що вона приняла пропозицію енкаведистів. Інакше вона поступити не могла. З розказів Люби виходило ясно, що енкаведисти або мають доброго донощика або доброго обсерватора і досить добре поінформовані про справи організації. Отже треба було берегтись. Позмінювано клички, провірювано людей, строго сліджено за кожним рухом підозрілих людей, давались навіть підступні завдання людям, щоб випробувати одного чи другого і т. д.

По деякому часі Степовий порадив Любі заїхати до НКВД і сказати, що стрічі, про яку їй згадувало НКВД, не було, отже вона не могла нічого донести. Люба зробила це.

Степовому йшло про те, щоб і Любу зберегти, і від неї всі зв'язки перебрати, і щоб організацію втримати, не дати її розбити. Це вимагало часу і то багато, бо явно тих справ робити не можна, а берегтись треба було, бо ніхто не знав, чи за Любою не слідкує якесь невидиме око енкаведівського сексота.

Тут треба сказати, що в тому часі НКВД вже мало в околиці досить багато тайних співробітників, яких загально звали сексотами.

Від вересня аж до листопаду Люба обманювала НКВД. Все їй вдавалось. Вона раз з жалем, раз з плачем, раз наївно як дитина виправдувала себе, що нічого не може зробити, що нікого не бачила і тому нічого не могла донести.

НКВД вірило Любі. Так виходило з усього, бо вони до Люби відносились добре і не натискали на неї. Непомітне було і слідкування за нею.

В тому часі Степовий зумів створити п'ять організаційних районів та зорганізувати теренову екзекутиву. Він здав звіт тодішньому краєвому провідникові ОУН, що виступав під прибраним прізвищем Норчак.

Згідно з наказом Норчака Степовий мусів покинути терен Чорторийщини. На його місце назначено іншого провідника терену.

Люба залишилась дома сама. До школи вона вже не ходила.

(Далі буде)

Борис Олександрів

З БЛЬОК - НОТУ

I.

— Ну, кріпись! Не поможе відчай.
Це Господь посилає нам кару...
Обійняв її тихо: — Прощай! —
І розтанув у темінi яру.

І коли оточили село
І ватагою скочили в хату, —
Вже Нечая тоді не було,
Тільки діти ще плакали: "Тату!"

— Що, сховався глитай - людомор?
Вже зарання почув свою тризну! —
Над малими схилився майор
І очима зловіщими блиснув:

— Отаких би на січку посік,
Покарав би цілі покоління!
Де ваш батько? Куди він утік?
Говори, бузувірське насіння! —

І майорська долоня тверда
Потягнулася кольта виймати...
— — — — — — — — — — —

Біля печі стояла бліда
Із очима - безоднями мати.

II.

Ухопили її, повели,
Підганяли і шарпали бранку.
Над полями кружили орли,
Загорялися промені ранку.

Ще над обрієм легкий туман
Колихався кривавим пожаром,
Як її притягнули на лан,
До високого жита над яром,

І, регочучи, кинули там...
Урожайною пахло землею
І тривожно шуміли жита,
Колоски нахиливши над нею.
— — — — — — — — — — — —

Тихо споминів пряжу сную.
Перепілка виспівує дзвінко.
Чи живеш ти у дальнім краю,
Одинока, зневірена жінко?

Синій вітер колише сади
І несе мої думи в безмежжя...
— — — — — — — — — — — —

Загубились до тебе сліди,
Заросли будяками на межах.

Австрія, 1948.

ВІСТІ З РІДНИХ ЗЕМЕЛЬ

ЗГИНУЛИ СМЕРТЮ ГЕРОЇВ

(УБІ) З кіл Легії Українських Повстанців довідуємося про одну з трагедій української повстанської боротьби, що відбулася на початку листопада м. р. на північній Волині. За повідомленнями, які отримано на днях з України від команди Оперативно-Повстанського осередку, у перших днях листопада на тереш Торчинського району (Волинь) відбувся бій повстанської групи особливого призначення під командуванням от. Остапа з сильними большевицькими з'єднаннями військ МВД. У нерівному жорстокому й затяжному бою згинув смертю героїв командир Остап, члени його штабу й велика кількість бійців його групи.

Група к-ра Остапа була однією з найкращих повстанських груп, зокрема на північно-українському відтинкові повстанського руху. К-р Остап був популярною постаттю повстанської боротьби, беручи участь у повстанському русі ще від 1942 року. Впродовж шести років він очолював різні групи УПА й Української Народньої Оборони. В останньому часі його рухлива й доцільно розчленована група була об'єктом особливих переслідувань військ МВД, для яких вона була пострахом. Щойно під Торчином вдалося большевикам переважаючими силами оточити частину його групи й розбити її. Геройська смерть к-ра Остапа є важкою втратою для повстанського руху.

УКРАЇНСЬКА ПРЯШІВЩИНА ЗАГРОЖЕНА

(УБІ) В Празі закінчився процес проти греко-католицького пароха в Празі о. Павла Гучко, дяка тієї ж парохії Гриця Буранича, Івана Продана, д-ра Омеляна Іванчо, І. Зілинського, о. С. Саболя, Н. Продана, А. Ватомана, П. Ватомана, В. Голя і В. Зайкова, яких обвинувачено в зв'язках і співпраці з УПА. О. Гучка засуджено на 15 років в'язниці, о. Севастіяна Саболя, Зілинського й Буранича — до смертного ув'язнення. С. Саболя засуджено позаочно.

У зв'язку з цим процесом чеська комуністична преса розпочала велику кампанію проти української греко-католицької церкви. "Руде Право", орган комуністичної партії ЧСР, щодня приносить сензаційні "вістки" про український революційний рух в ЧСР і нав'язує з ним українську греко-католицьку церкву. І так "Руде Право" з 2 грудня м. р. пише, що греко-католицька парафія у Празі була "осередком української протидержавної діяльности". Газета пише далі:

"До викриття змови дійшло завдяки арештуванню курієра Зілинського, в якого знайдено матеріяли з України, що їх він мав передати до централі у Мюнхені. Знайдено у нього й листа від греко-католицького декана у Кракові, о. д-ра Граба, на адресу о. Гучка".

В черговому числі "Руде Право" твердить, що Гриць Буранич є провідником українського визвольного руху в ЧСР, а при тому подає, як він дістався до Праги...

"В 1945 р. його вислано з України насамперед до Пряшова до греко-католицького епископа Гойдича. Там дістав він листа до о. Гучка в Празі, де він розпочав свою діяльність".

Далі орган обвинувачує, що "Пряшів і Прага тісно співпрацювали в перекидуванні українських революціонерів з-за кордону"...

Вслід за тим комуністична "Млада Фронта" звертається з вимогою до уряду ЧСР, що він "не сміє дальше толерувати, щоб у кордонах ЧСР, головно в Східній Словаччині, жили найзапекліші вороги нової демократії... Українські мешканці Пряшівщини де і як тільки можуть, помагають українським націоналістам. Дальше домагається від уряду ЧСР, що він "не сміє далі толерувати працю українських націоналістів під охороною греко-католицької церкви й він мусить вирішити цю справу — *шляхом виселення українців з Пряшівщини!*" (Підкреслення наше.)

Отже, стоїмо напередодні нових знущань над Українською Пряшівщиною. Але заразом з тим стоїмо й напередодні ліквідації останньої української гр.-кат. єрархії на рідних землях. Не зважаючи на заходи в напрямку московщення йословачування, українці пряшівщини вірно стоять при національних прапорах. За цю вірність Москва вирішила вигнати їх з прабатьківських хуторів.

"БРАТНЯ ДОПОМОГА"

(УБІ) Все, що діється в Україні, діється за допомогою "великого російського народу", стверджує "Правда". За її повідомленнями, Москва і Ленінград допомагають Україні виконати "сталінський плян відбудови народнього господарства", зокрема в ділянці сільського господарства.

Характер і мету цієї "допомоги" розкриває сама ж "Правда", підкреслюючи, що "держава одержала завдяки цій братній допомозі 31,6 млн. пудів зерна понад плян. У порівнанні з 1940 р. здано одної лише пшениці на 98 710 пудів більше".

Ось з якою метою приходить "братня допомога", за яку українські селяни мають ще обов'язок дякувати "російському братньому народові".

ЗНОВУ ВИПРАВЛЯЮТЬ ПІДРУЧНИКИ

Московська "Правда" (17.11. 48.. вмістила велику статтю "Про ідейно-політичне виховання у совєтській школі". Ця стаття має безперечно програмовий характер, бо, поперше, всі великі статті органу ЦК ВКП(б) мають директивно-програмовий характер, а подруге, автором її є міністер освіти РСФСР А. Вознесенський.

У статті зазначено, що: *"Совєтська дер-*

жава та большевицька партія провадять велигезну роботу щодо комуністигного виховання трудящих нашої країни" і, що *"вирішальну ролю в цьому відограє совєтська школа"*. Далі він говорить: *"Найважливіше завдання ідейно-політигного виховання угнів полягає в тому, щоб прищепити нашому юнацтву основи марксистсько-ленінського розуміння світу"*, що найважливішою ділянкою *"ідейно-політигної роботи у школі є виховати угнів у дусі совєтського патріотизму, відданости їх совєтській державі та партії Леніна-Сталіна"*, виховати їх *"у дусі* СОВЄТСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТИ *за нашу велику соціялістигну* БАТЬКІВЩИНУ, *за наш великий та героїгний народ"*.

Про який саме патріотизм та про який саме "великий та героїчний нарід" йде мова доводять наступні слова А. Вознесенського: *"Треба провадити рішугу боротьбу з пережитками шовінізму та буржуазного націоналізму"*. В совєтській школі, зокрема у школах України, відповідно до цих партійних директив, остаточно знищуються рештки "буржуазного націоналізму", що полягає у вивченні дітьми рідної, хоч і скаліченої большевиками мови та національних письменників, бо, замість цього їм мусить бути прищеплено *"розуміння національної самобутности, оригінальности і велигности* РОСІЙСЬКИХ *мислителів, письменників, вгених, велигезний внесок* РОСІЙСЬКОГО НАРОДУ У РОЗВИТОК СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ".

Отже, як бачимо, найновіші директиви комуністичної партії вимагають НЕУХИЛЬНО не тільки відданості СОВЄТСЬКІЙ державі та марксо-ленінським ідеалам, але й саме РОСІЙСЬКІЙ державі.

Як повідомив далі Вознесенський, *"міністерство освіти веде тепер велику роботу з метою виправлення й поліпшення підругників і програм, у першу гергу під кутом їхньої науковости, комуністигної ідейности і виховної вартости"*.

Як виглядатиме це "виправлення" підручників не тяжко собі уявити. З УКРАЇНСЬКИХ ПІДРУЧНИКІВ ОСТАТОЧНО БУДЕ ВИЛУЧЕНО ВСЕ УКРАЇНСЬКЕ.

НОВІ ВИМОГИ ДО ДИТЯЧОЇ КАЗКИ

У журналі "Совєтская педагогика" Е. Яновська громить казки *К. Чуковського,* досі незвичайно популярні в СССР. Пунктів обвинувачення є два: показ страшних речей, — тоді як казка мусить виховувати бадьорість у дитини. І, подруге, — те, що герої казок — звіри: "Чуковський знову веде дітей у свій улюблений звіринець. Вершителями долі світу в нього є звіри. Це вони розв'язують великі історичні проблеми". Що ж цьому протиставляться? "З інтересом захоплення діти слухають розповіді про війну, про любленого ними Сталіна, про наших героїв, про героїчні вчинки багатьох людей". Отже, маємо застосовані і до казки вимоги "соцреалізму", виключення з неї фантастики і безпосереднє *агітаційно-воєнне* використання її.

НЕ ХОЧУТЬ КУПУВАТИ КНИЖОК

Московська "Литературная газета" (16. X. 48.) у статті "На Україні кепсько торгують книжками" пише, що "у Києві тепер є тільки одна спеціяльна книжкова крамниця Укркнигокульторгу. Приміщення колектору, що комплектує бібліотеки зайняте на... ательє мод", що "в індустрійному центрі України Запоріжжі кращі торговельні приміщення зайняті голярнями, а для книжкової крамниці ніяк не знаходиться місця", що "в склепах Укркнигокульторгу та його крамницях лежать тепер книжки на суму у кількадесять млн. карбованців", що кооперативи намагаються торгувати чим завгодно, але тільки не книжками.

Далі в цій статті зазначено, що "на всю Україну є тепер тільки 130 кіосків, які продають книжки" та що "до війни в республіці було дві книготорговельних школи, а тепер не має ні одної", що "українські видавництва спокійно здають тиражі книжок на склепи і не цікавляться, коли їх книжки дійдуть до читачів, не пропаґують свої видання". Отже книжки лежать, а їх не купують, а тому й ніхто не хоче їх продавати. Бо тоді не виконаєш торговельного пляну.

У чому ж справа? Чому так незадовільно продаються книжки в Україні? На ці запитання стаття не дає та й не може дати жодної відповіді, бо треба тоді сказати правду, а правди в совєтській пресі писати не можна. Відповідь на ці запитання дамо ми. Незадовільна торгівля книжками в Україні пояснюється, поперше, тим, що НАСЕЛЕННЯ НЕ МАЄ ГРОШЕЙ КУПУВАТИ КНИЖКИ. Воно має мало грошей, особливо у зв'язку з політикою нагромадження коштів у промисловості та надпляновим виконанням плянів у сільському господарстві. Подруге, НІХТО НЕ ХОЧЕ КУПУВАТИ СУЧАСНОЇ ПРОДУКЦІЇ ВИДАВНИЦТВ УКРАЇНИ, ЯКА СКЛАДАЄТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО З ТВОРІВ ЛЕНІНА-СТАЛІНА ТА ПЕРЕКЛАДІВ ТВОРІВ ПИСЬМЕННИКІВ "БРАТНЬОГО РОСІЙСЬКОГО НАРОДУ".

ДРУГИЙ З'ЇЗД СПІЛКИ СОВЄТСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

(УБІ) 10 грудня в Києві після 4-денної праці закінчився другий З'їзд Спілки Совєтських Письменників України. Про характер і напрямні з'їзду можна догадуватися вже з того факту, що всі 4 дні з'їзду були присвячені заслуханню і обговоренню лише одної доповіди голови Спілки Олександра Корнійчука, на тему "Стан і завдання української совєтської літератури".

З усієї попередньої діяльности Корнійчука та його прилюдних виступів відомо, що всю свою увагу скеровував він на боротьбу проти буржуазного націоналізму та його проявів в українській літературі.

"До кінця викрити націоналістичні контрабанди, викорінити їх, винищити з корін-

ням всі наявні та можливі ухили в українському письменстві!”

З такими закликами всюди і скрізь виступає Корнійчук. Перед з'їздом Корнійчук виступав у пресі із статтею, де особливо наголошує потребу боротися з націоналістичними ухилами, піддаючи гострій критиці твори Максима Рильського, Юрія Яновського та Івана Сенченка. Дружба совєтських народів, перевага російського народу в усьому, навіть у розвитку своєї літератури, тобто — безоглядна служба Москві — ось що, за Корнійчуком, визначає якість кожного письменника. Тому можна наперед сказати, які рішення запали на цьому з'їзді. Як і раніше, українська література мусить і надалі покірно і вірно обслуговувати Москву.

НА СПОГАД 1933 РОКУ

(УБІ) Голод 1933 року справляв бучне весілля, а совєтська преса на всі голоси горлала про “заможнє” і “квітуче” життя колгоспників в “соціялістичній батьківщині”. Десятками тисяч валялися по селах і містах висохлі трупи старих і малих, а широкі колгоспні степи суцільно були вкриті вежами, на яких стояли комсомольці і піонери, охороняючи врожай від колгоспників, тобто щоб який голодний селянин не зазіхнув на “соціялістичну” власність — не потяг у кишеню колосся, а якщо “бдітєльноє” пролетарське око намацувало такого “злодія”, то в найліпшому випадку, враховуючи “пролетарське” походження — “заслуги” перед революцією йому все закінчувалося десятьма роками заслання в “отдальонних мєстах СССР”, а, недоведи Господи, “злодій” мав родимі “плями” в соціяльному походженні, то на нього чекала “найвища кара соціяльного захисту — розстріл”.

Так було того трагічного 1933 року, але час минав, було “переборено труднощі” — кілька мільйонів померло від голоду, кілька десятків тисяч вислано в Сибір, кілька десятків тисяч помордовано в льохах НКВД і таким чином вийшли з “тимчасових труднощів”.

Від того часу минуло пятнадцять років. “Соціялістична” країна стала “міцно” на ноги. Пережила велику світову заверюху — другу світову війну, вийшла переможцем з останньої, значно поширила свої й так величезні території, здобула десятки мільйонів нових рабів — держави сателіти, награбувала неоцінимі скарби на заході, завела першу повоєнну п'ятирічку, яку вже майже закінчують по багатьох галузях, про що так галасливо кричить совєтська пропаганда, і все таки знову й 1948 року на колгоспних ланах були ті самі вежі, що й 1933 року.

“Серед полів піднімаються спостережні вежі. На них вартують члени комсомольсько-юнацьких постів, а допомагають їм піонери”.

Про таке повідомляє “Комсомольська правда” з 14. 7. 48 року. Що ж вони стережуть і від кого? Країна “соціялізму” і суспільної колективізації, “найкращий” у світі добробут, навіщо ж стерегти, щоб колгоспник, не дай Боже, не потяг від занадто вже “заможнього” життя якогось колоска до кишені. Напевно трохи інакше виглядає “заможність” на практиці, ніж у забріханій большевицькій пропаганді, бо не було б потреби покривати колгоспні поля спостережними вежами і виставляти соціяльну варту з комсомольсько-юнацьких бригад.

ПРО СТАН ВИСОКИХ ШКІЛ ПІДЧАС ВІЙНИ

(УБІ) Хоч підчас війни багато високих шкіл не припиняло своєї праці, одначе можна думати, що навчання стояло тоді в цілковитому занедбанні. П. Шімбірьов пише: “До позитивних моментів праці педагогічних вищих шкіл треба віднести також чинну допомогу професорів, викладачів і студентів колхозам і совхозам у боротьбі за високий урожай, за забезпечення фронту й запілля хлібом. Поза тим, студенти і працівники педагогічних вищих шкіл власними силами заготовляли паливо, робили потрібний ремонт, працювали в допоможних господарствах і провадили по за стінами вишів масову політично-виховну працю серед населення”. Характеристично, що й тут у ролі пасинків, виступають педагогічні вищі школи. Те саме ми помітимо й у самому розділі евакуйованих з України вишів. С. Бухало пише в статті “Живе і міцніє висока школа України”: “Київський і Харківський” університет запровадили дальшу працю готування кадрів у місто Кзил-Орда Казахської ССР, Одеський університет у Байрам-Алі Ту.

ШУКАЮТЬ ВОРОГІВ НАРОДУ

(УБІ) Ще зовсім недавно ми були свідками шаленого большевицького наступу в ділянці біологічної науки, а вже сьогодні розпочинається подібний наступ в ділянці фізики. “Литературная газета” за 20 листопада м. р. містить величезну статтю під кричущим заголовком “Трубадури ідеалізму в фізиці”, в якій, між іншим, пише: “Сьогодні перед совєтською фізичною наукою, озброєною передовим і могутнім методом — діялектичним матеріялізмом, стоїть питання: чи буде вона йти шляхом поставлених перед нею цілей? Чи займуть совєтські фізики тверду позицію в тій боротьбі, що тепер відбувається між двома непримиренними напряками в науці про будову матерії? Чи очолять вони розгром реакційних фальшиво-наукових поглядів в атомовій фізиці? Чи ці погляди, що приходять із заходу і які підхоплюються деякими нашими професорами, будуть поширюватися, дезорієнтуючи совєтські теоретичні кадри, гальмуючи просування вперед матеріялістичної науки?”

У чому, власне, суть цієї “фальшиво-науковости” в фізиці, проти чого большевики оголосили війну і розпочали цей “генеральний” наступ в ділянці фізики?

Мова йде про квантову теорію, або, як ще її називають, хвилеву теорію матерії. Большевики нападають на вчених заходу, що, мовляв, вони захищають цілковиту безпричинність і цілковиту свободу волі елек-

трона. Таке вчення, твердить совєтська преса, міцно стискається і змикається з попівщиною в біології, стягає фізику на ідеологічні рейки.

Отже з приводу цього стаття закінчується патетичними вигуками совєтських борзописців, які звучать так: "Всі сили мракобісся і реакції поставлені нині на службу боротьби проти марксизму... викрутаси сучасних буржуазних атомних фізиків провадять їх до висновків про "свободу волі" у електрона... Кому ж, як не нам — країні перемігшого марксизму та її філософам, — очолити боротьбу проти ганебної буржуазної ідеології, кому, як не нам, наносити їй непоправні удари!"

З підсовєтського гумору

Юрій Вухналь

Нотатки Молодого Автора

Сьогодні я скінчив і здав до редакції "Український Селянин" повість "Лани та села". Це найкраща моя річ. От розгорнув полотнище — 3⅛ друкованих аркуша!

Три дні переписував, аж пухирями пальці взялися. Ех, і відпочину ж літом! Одержу карбованців 300 і в Крим.

*

Пішов до редакції " Український Селянин": Редактор радо поздоровився, стільця подав, рукопис розгорнув і приємно усміхнувся. — Я з охотою прочитав, — каже, — вашу повість, писати ви вмієте, в цьому нема сумніву. Але, на жаль, ви робите непри пустимі огріхи, змальовуючи сучасне село. Ось ви пишете, що в незаможника Тимохи корова обдулася, і він кличе ворожку, і кінець-кінцем корова здихає. Це далеко від дійсної картини села. Ви забуваєте, що тепер майже в кожному селі є ветеринарний пункт, і кожний селянин, а тим паче незаможник — передовик села, знає, що, коли корова обдулася, треба поставити їй клізму, а ви робите з цього цілу трагедію. Я не маю права, звичайно, давати вам вказівки, але все ж таки радив би уважніше поставитися до своєї творчости, і коли б ви згодилися переробити ці місця, ми б видрукували вашу повість.

Я чемно вклонився йому, гордо підвів голову, забрав рукопис і вийшов із редакції.

*

Вчора відніс повість до журналу "Українська Селянка". Сьогодні зайшов спитати про наслідки.

Редакторка повернула мені рукопис.

— Не піде! — каже.

— Чому? — питаю.

— Не віриться, — каже, — що це все відбувається нині; ви зовсім не знаєте сучасного села. Наприклад, у вас чоловік жінку б'є, б'є люто, до крови, а вона йому хоч би слово — наче так і треба. Не розумію, куди дивиться жіноча організаторка? Або ще: діти у вас бігають замурзані, без догляду, на дорозі в пилюці качаються, і ніхто в селі не турбується за ясла. Жах якийсь, а не повість, песимізм надзвичайний!

Я забрав рукопис і пішов до піонерського журналу "Український Піонер".

*

Три дні ходив до редакції "Український Піонер" — усе нікого не застану, вчора цілий день у редакції просидів і нікого не дочекався. А сьогодні таки редактора здибав.

— Неправдиво, — каже, — написано. Піонери лаються у вас, комсомолець Гриць ко пиячить і ніхто на це уваги не звертає, немов у нас бюра немає або ради ланкових. Якщо переробите, можна пустити.

*

Одніс повість до журналу "Український Батрак".

Вчора назад повернули. Кажуть:

— У нас журнал на батрацтво розрахований, а у вас у повісті ні одного батрака немає.

*

Рукопис зробився заялозений, як ганчірка, аж соромно в редакцію нести, а нічого не поробиш — переписати новий немає ні часу ні паперу.

Зайшов до кустарно - кооперативного видавництва "Пужално". Ні редактора ні секретаря не застав, звернувся до якогось чоловіка, мабуть, начальника канцелярії (на рахівниці цокав). Він глянув на мене й запитав:

— А ви член нашої організації?

— Ні.

— Ну, то й ідіть до... (я людина культурна, не можу повторити, куди він мене послав).

А потім гукнув услід:

— Якщо вступите у члени товариства та дасьте 300 карбованців на видання — надрукуємо.

*

Щось голова болить у мене сьогодні. Цю ніч усі редактори снилися — переробити пропонували.

А правда, може я села сучасного не знаю. Може дійсно треба переробити?.

*

Сиджу, повість переробляю. Чорт із нею, з тією коровою — хай не здихає! Тепер у повісті ветеринарний лікар їй клізму дає і вона відразу видужає.

Жінка Мотря, яку б'є чоловік, тепер не

мовчить, вона переповнена гнівом і образою йде жалітися на нього в сільраду. Діти на селі у жнива чисті й умиті, гуляють у яслах під доглядом свідомих виховниць. Піонери не лаються й регулярно відвідують колектив, а комсомольця Грицька за пиятство викликають на бюро, і він дає слово більше не пити. От тільки не знаю, куди, мені притулити батрака Гаврила, це новий персонаж повісти, правда, він сюди потрібний, як п'яте колесо до воза, але що я можу зробити?!

Е, тяжко, братці, повість писати.

Гумореска Ю, Вухналя дає яскравий образок "творчої ляборaторії" українського письменника під московсько-большевицькою окупацією. Та московські окупанти виявились заслабими. щоб знести навіть таку критику, і Ю. Вухналь був органами "державної безпеки" зліквідований. — **Редакція.**

З НОЖИЦЯМИ ПО ПРЕСІ

НЕБЕЗПЕЧНЕ ТЕОРЕТИЗУВАННЯ

Що московський большевизм становить сьогодні велику загрозу всьому світові, це зрозуміли вже на Заході. Так, принаймні виходить з заяв різних західних політичних діячів, у тому числі й дорадника американської республіканської партії для справ закордонної політики, Даллеса. Але яких заходів думає західній світ вживати, щоб ліквідувати цю небезпеку?

Відповідь, яку дає на це питання Даллес у своїй статті, надрукованій недавно в часописі "Ноє Цайтунг", може нас тільки дивувати своєю, скажімо щиро, наївністю. На його думку, християни мусять відкинути совєтську тезу про невідхильність збройного конфлікту. Вони мусять "вправлятися в самоопануванні, щоб самим не вживати насильства для розбиття совєтського експерименту". Якщо вони навіть не пгоджуються з совєтськими намаганнями опанувати світ, то все таки "вони мусять визнати, що вільний світ повний різнородностей, і кожна спільнота має право переводити власні експерименти й вступати з іншими в суперництво". Хоч на жаль, — пише Даллес, — СССР не виходить з засади мирного суперництва, то якщо він навіть застосовує методи, які християни в загальному відкидають, все таки він до цього часу не пробував засобів війни, і християнські громадяни вільних спільнот мусять вживати всіх зусиль до того, щоб зберегти такий стан речей і добиватися того, щоб їхні держави відповідали мирними засобами. Головне — треба християнам міцніше об'єднатися й "мирно" боронити своїх систем, а тоді совєтські вожді самі відмовляться від своїх намагань силою добитися їм "змін" у світі.

Даллес в одному має рацію: Совєтські вожді, справді, не стосували "засобів війни" для того, щоб могли робити тепер свої експерименти в Балтійських державах, у Польщі, Румунії, Мадярщині, Альбанії. Чому ж тоді робити шум про большевицьку агресію? Після 1920 р. західні держави також вирішили "зберігати існуючий стан речей" і відповідали мирними засобами. Від того часу "існуючий стан речей" мирним шляхом таки добре пересунув кордони території совєтського експериментування. Де ті кордони будуть завтра? Справді, приходиться дивуватися наївності людей, які вірять у можливість, що "совєтські вожді самі відмовляться від своїх намагань силою добитися бажаних їм змін у світі".

Зрештою, Даллес може помилятися, як політик. Але він не повинен був помилятися, як християнин і взагалі як людина, намагаючись переконувати своїх співгромадян і всіх громадян Заходу в тому, що й Совєтський Союз у своїх межах має право переводити власні експерименти. Чи потрібний був нюрнберзький суд і різні дахавські суди тільки для того, щоб сьогодні Даллес і західні народи санкціонували право СССР на "експериментування у власних межах"? Адже ж Гітлер і його більші і менші помічники також експериментували в різних Сахсенгаузенах, Дахав тощо. А їх же за те судять вішають..!

А чим є в порівнянні з німецьким "експериментуванням" "експериментування" на просторах совєтської "спільноти"? Мільйони розстріляних у в'язницях НКВД, мільйони замучених голодом українських селян, десятки мільйонів уже закатованих у концентраційних таборах і дальші десятки мільйонів в'язнів концентраційних таборів, на яких ще тепер "експериментують" кремлівські володарі, а врешті цілі народи — ось об'єкти й наслідки совєтського "експериментування у власних межах" і "мирного суперництва". Якщо навіть припустити можливість, що існуючий стан речей залишиться так, як цього бажає Даллес, то чи й тоді Даллес і інші західні християни мають право залишити Кремлеві вільну руку в його експериментуванні? Чи буде це згідне з християнськими засадами, на які так покликується Даллес?

Не знаємо, чи цей наш голос дійде до Даллеса. Але ми хотіли б, щоб він його почув, не тільки для добра мільйонів жертв совєтського "експериментування", але для добра самої християнської цивілізації, в імені якої говорить Даллес. Щоб і вона одного дня "мирним" шляхом не опинилася в сфері совєтських "експериментів".

НА ПІВДОРОЗІ

Під таким наголовком поміщають "Українські Вісті" за 27 жовтня 1948 року коментар до "Деклярації Союзу Гетьманців Державників", поміщеної на сторінках "Української Трибуни" офіційного журналу ОУН(Р). Обговорюючи основні моменти згаданої

“Деклярації” СГД, коментатор ‘Українських Вістей” пише:

“Щодо питання республіка чи монархія, то ця справа має рішитися в Україні. Про це говориться і в офіційних документах УН Ради. Щождо питання Виконний Орган — Уряд — Комітет, — то його можна вирішити тільки в УН Раді, а не поза нею. Увійшовши до УН Ради, гетьманці могли б боротися за те чи інше рішення цих справ, ті чи інші корективи в основному законі, і хто знає, чи не мали б успіху, бо ж не все і в їхній критиці мусить бути помилковим”.

“Але ж збоку, з проулків поборювати УН Раду та ще й методами, які практикують останнього часу окремі гетьманці— це значить руйнувати нам єдиний політичний фронт. Це треба усвідомити, бо до вибору є тільки одно з двох: або за єдність фронту, або за анархію”.

ОПОЗИЦІЯ ЧИ ПІДРИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ?

(УБІ) В такий спосіб характеризують “Українські Вісті” становище ОУН(Р) Ст. Бандери до УНРади та Виконного Органу. Автор статті “Опозиція чи підривна діяльність” п. В. Онуфрієнко обговорюючи “аргументи” ОУН(Р) про УНРаду та її хиби, а зокрема вказуючи на безглуздність допускати принцип виборности в сьогоднішній нашій дійсності, пише:

“ОУН(Р) після довгих надумувань та ухилянь, нарешті увійшла в склад Національної Ради, застерігаючи собі від першого дня створення цього органу — право опозиції в Раді. Право опозиції — святе право кожного, хто має певні непогодження з напрямною лінією того чи іншого органу. Але часто трапляється, що словом “опозиція” певні групи та люди прикривають звичайну деструктивну, підривну роботу, звичайне підкладання бомб під важливу працю державного значення. Треба рішуче провести межу між опозицією й ворожою підривною діяльністю...

“Для чого це? Та просто для того, щоб зруйнувати створену Національну Раду й завести хаос, а в цьому хаосі вискочити на верх і “репрезентувати” народ самим... І цікава річ! Про знищення Національної Ради та перетворення її говориться саме тоді, коли найбільш треба органу, який репрезентував би український народ перед світом та його волю визволитися з-під большевицького панування”.

Воююча Україна та воююча партійщина

В час, коли на рідних землях продовжується кривавий змаг українського народу з червоним окупантом, на еміґрації, на очах чужинних приятелів та ворогів, розгорілася партійна боротьба між фракціями однієї партії. Характерно, що ця, непочесна для українського імени, партійна міжусобиця виникла саме в тому середовищі, яке безліч разів підчеркувало свою виключну заінтересованість у краєвій боротьбі, відбираючи всім іншим українським “еміґрантським” угрупуванням право й покликатися на визвольну боротьбу краю. На ділі воююча партійщина розвела зовсім “еміґрантську” кампанію взаємних очорнювань, наклепів та інсинуацій, яка ні в якому разі не приносить добра українській справі, ні не допомагає Батьківщині у її боротьбі.

Розкол, що наступив у лоні ОУН(р), чи точніше між ОУН(р) та УГВР попри скандальні й сумні його епізоди, виніс на денне світло ряд інформацій про відносини та процеси внутрі ОУН(р), невідомі досі ширшому громадянству. Цитовані нами, часто суперечні голоси обох воюючих таборів — УГВР та ОУН(р), допоможуть нашим читачам зорієнтуватися в їх позиціях та самому характері розколу в ОУН(р).

У зв'язку з подіями в “Українській Трибуні”, про які ми інформували в попередньому числі “С. У.”, та які закінчились закріпленням “Української Трибуни” за табором УГВР, кола ОУН(р) почали кампанію проти тієї газети, ще донедавна їхнього органу, не перебираючи засобами. “У Т” почала повертатися нерозпроданою з низки таборів, тут і там її нищено, ще заки могла вона появитися в розпродажі. Зокрема проти видавця “У Т” В. Пасічняка розгорнуто кампанію обвинувачень, які мали дискредитувати його перед громадянством. 1. грудня 1948 р. очолювана давніше В. Пасічняком Ліґа Українських Політвязнів оприлюднила відозву, в якій зголошує свої претензії на цю газету та обвинувачує видавця “У Т”.

На жаль, уповноважений Ліґою п. Пасічняк надуживав довір'ям ЛУПВ і використав виставлення ліцензії на його ім'я для перетворення Видавництва “Українська Трибуна” на свою приватну власність. Пан Пасічняк, як ліцензіят, отримував з Видавництва 3000 НМ місячно за ліцензію, а крім того за окремі видання побирав 8% від їх номінальної вартости, використовуючи тим в лихварський спосіб своє положення.

Це довело до конфлікту між ЛУПВ і ліцензіятом, п. Пасічняком.

Щоб приховати свої шкурні інтереси та надати конфліктові політичний характер, п. Пасічняк, прикриваючись спекулятивним визнаванням позицій деяких членів Закордонного Представництва, на спілку з кількома іншими людьми намагався надати газеті напрямок шкідливий для української визвольної справи. З приводу цих його потягнень відбулася дня 24. листопада 1948 року в Мюнхені конференція членів ЛУПВ, на якій стверджено низку матеріяльних зловживань п. В. Пасічняка. У висліді цього Конференція висловила недовір'я п. Пасічнякові і жадала від нього передачі ліцензії її моральному власникові — ЛУПВ. Конференція прийняла до відома реорганізацію Видавничої Спілки, переведену за почином голови Надзірної Ради і начального директора В-ва.

Одначе, коли наступного дня члени реорганізованої Видавничої Спілки, в тому Голова Надзірної Ради д-р Б. Рибчук і нач. директор дотогочасної спілки проф. І. Вовчук, згідно з ухвалою конференції ЛУПВ явилися до праці у Видавництві, пп. В. Пасічняк і В. Стахів викликали німецьку поліцію, представляючи їй тих людей, як напасників на приватне майно п. В. Пасічняка.

Цей ганебний вчинок примусив Управу ЛУПВ виключити з членів ЛУПВ пп. В. Пасічняка і В. Стахова. (І-ний і ІІ-ий голови ЛУПВ — прим. Ред.)

УПРАВА ЛУПВ ПОДАЄ ДО ВІДОМА УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВУ, ЩО ГАЗЕТА "УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА" ОПИНИЛАСЯ В ПРИВАТНІХ РУКАХ ПРОТИ ЗАКОНІВ ГРОМАДСЬКОЇ МОРАЛІ. ВОНА НЕ Є ВИРАЗНИКОМ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО, РЕВОЛЮЦІЙНО-ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ І ТОМУ ЗА ДАЛЬШИЙ ЇЇ ЗМІСТ ЛУПВ НЕ БЕРЕ НІЯКОЇ МОРАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ.

У відповідь на вищезгадану відозву ЛУПВ та інші виступи проти газети, "Українська Трибуна" з 23. грудня 1948 р. помістила статтю "Висвітлюємо", якої уривки наводимо:

Влітку 1946 р. основано в Мюнхені Українську Видавничу Спілку, метою якої було видавати, м. ін., часопис. Завданням цього часопису мало бути гідно репрезентувати українську визвольну боротьбу за державні права українського народу перед цілим світом.

Однак у час, коли В-во здобувало широкі впливи і збільшувало свої засоби — 1947 — почався тиск з боку керівних чинників ЗЧ ОУН, зв'язаний із зміною в поглядах щодо вигляду і змісту "Української Трибуни". Поведено акцію, щоб газету зробити органом ЗЧ ОУН, керованим при допомозі партійної цензури без волі і впливу редакційної колегії. Щоб досягти поставлену мету, було злегковажено статут Спілки, заперечено права редколегії і додано до Дирекції В-ва ще одну особу з правами комісара, який мав дбати про політичну лінію газети.

Політична лінія а в слід за нею і тактика, стали завертати на пережиті позиції з часів 30 років в Галичині. Очевидно, що і методи, і політика, накинені "Українській Трибуні", непокоїли і турбували членів визвольного руху, які прагнули для ЗЧ ОУН не повороту на старі позиції з-перед 15 років, а розвою вперед, не вузьких методів "комісарського" діяння, а широкого політичного діяпазону, який зумів би захопити всіх свідомих і патріотично настроєних українців.

Кризу вдалося перебороти лише при кінці 1947 р.

Від листопада 1947 до вересня 1948 — приходилося постійно обороняти "У. Т." від напастей з боку тих людей, які хотіли привернути давний стан і які вважали себе непомильними і безконтрольними.

Лише після відомої Міттенвальдської Конференції, на якій, м. ін., засуджено дотогочасну діяльність "Української Трибуни", керівництво В-ва, не маючи нізвідки опертя, прийняло двох відповідних людей на провідні місця. Уступаюча стара Управа і всі члени Спілки одержали з їх боку урочисте запевнення, що статутарний стан у В-ві буде захований і що кожний працівник матиме свободу вислову і дії...

Все це нині належить уже до історії.

Найновіші випадки, які постали на терені В-ва, довели ще раз, що існують люди, які не думають шанувати жадного порядку і не визнають жадної свободи вислову, хіба їх власну.

Вистачило три місяці на те, щоб про долю В-ва "вирішували" поза ним, не зважаючи ні на правні, ні на матеріяльні зобов'язання членів Спілки супроти третіх осіб. Вирішено скінчити справу "революційним" порядком, а саме при допомозі Ліги Політв'язнів, — яка, до речі, на жаль, стала перетворюватися із загально національної установи у партійну прибудівку. Організовано "чорну раду", "створено" нову Спілку, відобравши безправно ключі у сторожа, зайнято насильним способом із відповідним супроводом усі бюра В-ва.

Образ цього нездорового стану доповняє ще і той факт, що головний директор В-ва і Голова Надзірної Ради інспірували цей "переворот", не порозумівaючися з пленумом цих органів В-ва, щоб перевести будь-які зміни правним і легальним шляхом.

Коментування повищих голосів обох воюючих таборів залишаємо самим читачам. Пригадуємо собі при тому недавній ще час, коли на сторінках "У Т" зпід легкої руки ред. З. Пеленського чергувались статті "Блискуче відокремлення", "Мертві душі" та інші, які ціляли в намагання конструктивних чинників української еміграції внести правопорядок, толеранцію та ідею консолідації в українське політичне життя. "Українська Тибуна", приневолена сьогодні власними читачами апелювати до правопорядку та толеранції у суспільному житті...

Тижневик "Час", що стоїть на позиціях ОУН(р), в числі за 19. грудня 1948 р., обговорюючи відносини в лоні ОУН(р), пише в статті "Ріст чи упадок ОУН(р)?"

Нам було відомо, що в цій організації (ОУН(р) — прим. Ред.) існує певна опозиція, хоч і формально не зорганізована. Ми цього не боялися. Навпаки. Ми мали причину радіти, що середовище, якому ми сприяємо, живе живим життям, що не заспокоюється осягненим, що шукає нового й кращого, бо і ми не були вдоволені з усього, що діялося в ОУН(р), і вважали та й ще далі вважаємо своїм обов'язком спричинятися до шукання нових доріг.

На жаль, коли ми зблизилися до людей, які були відомі із свого опозиційного наставлення, коли в творчому шуканні хотіли знайти у них джерело нових думок, поглядів, концепцій і плянів, то ми — признаємося щиро — розчарувались. Ми не знайшли того, чого очікували. Ми не знайшли скристалізованих поглядів, відчули, що ті, які невдоволені теперішнім станом, який і нас не вдоволяв ще далеко не конструктивна, не творча опозиція, а тільки невдоволені люди, які ще не мають погляду, що мають дати на місце того, що повинно відійти.

Тактика поступовання тих людей, які були відомі, як опозиція в організації, нам не заімпонувала і не подобалася. Брак сильних нервів, невміння чекати і вичекати, брак дипломатичного хисту — все це разом спричинювало народження несмаку і взаємного негодування, замість створити атмосферу боротьби духових цінностей. Ці тактичні недомагання і брак чіткої програми, брак ясного погляду, чого хочеться і що треба поставити на місце нездорового, привело до того, що шанси опозиції піднести політичний рівень життя організації на вищий щабель не вдалися, скрахували, а з тим на нашу думку, скрахувала і опозиція.

"Українська Трибуна" за 23. грудня 1948 містить редакційну статтю І. Івашка п. н. "Українська Трибуна" — "епізод", в якій середовище УГВР з'ясовує свої позиції та по-свойому коментує розкол в ОУН(р).

Випадок з "Українською Трибуною", це тільки малий епізод в цьому процесі, який мав місце в останніх роках в лоні ЗЧ ОУН, чи як опісля їх названо ОУН(р). Причиною, що зумовила цей процес, була зустріч в одному середовищі провідних людей, які прийшли з

двох різних світів: одні — з воюючої України, другі — з-поза дротів німецьких концтаборів.

Одні з них прийшли з усіма цими ідейними надбаннями українського визвольного руху, що їх здобуто в активній боротьбі з окупантами й у висліді процесу синтези українського революційного Сходу і Заходу, другі знов же з балястом галицьких 30-років, з якими вони увійшли в брами в'язничних мурів. В одній організації наступила зустріч людей з абсолютно різними ментальностями. І вже з цим моментом почався конфлікт, викликаний не однаковим підходом до засадничого питання: **визнати всі ці краєві ідейні надбання за позитивні здобутки українського визвольно - революційного фронту, чи вважати їх тільки . . . "тактичними ухилами".**

Із цією генеральною проблемою було пов'язано ряд питань, як: — **армія українського воюючого народу,** чи армія ОУН; **український революційний Схід — чинник співформуючий,** чи об'єкт для оформлення; **ОУН — фактор мобілізуючий широкі маси до боротьби,** чи орден, або "залізні когорти"; **система демократична,** чи провідницька і, врешті — "ідея, чи божки".

ЗЧ ОУН вважали обов'язуючою цю ідейно - програмову плятформу, яка знайшла свій вислів в Постановах III Великого Збору ОУН(р), в Плятформі УГВР і в Деклярації Проводу ОУН(р) після закінчення війни виданої на Рідних Землях. Яке становище до цих документів зайняли сьогоднішні офіційні чинники ОУН(р), може засвідчити тільки такий факт, що наприклад, **постанови III В. З. ОУН(р) названо "ухилами від націоналістичної лінії в бік марксизму",** Деклярація Проводу ОУН(р) чекала більше як рік на свою появу за кордоном, а документи в роді праць Полтави і Горнового ("Позиції Визвольного Руху", збірник статтей, опублікований колами УГВР — завв. Ред.) ніколи не побачили б в цілости еміґраційного денного світла, як би не ініціятива "неофіційного" ґурту людей.

Перед т. зв. "опозицією" постала дилема: **або чесно встояти на обов'язуючих позиціях українського визвольного руху, що було однозначне з виникненням конфлікту з захисниками старих позицій, або потурати хворобливим тенденціям реґресу, що проявлявся в нереальних намаганнях суґерувати несприємливу на Рідних Землях і вже раз скраховану ідеологію (українського націоналізму — завв. Ред.) і "формувати обличчя українського Сходу".** Т. зв. "опозиція", здецидувалася на перше. Конфлікт був неминучий. При тому всьому витворився ще й такий куріозний стан, що люди, які, до речі, через чотири роки керували й унапрямлювали цілу боротьбу українського народу, захищаючи на форумі ОУН(р) зобов'язуючі **кожного** члена ОУН(р) **позиції,** чомусь дістали назву **опозиції,** а всі ті, що станули у **фактичній опозиції** до краєвих постанов, залишили собі марку оборонців позицій — очевидно, своїх власних.

Який стан на сьогодні?

Провідні люди визвольного руху знайшлися поза рамками ЗЧ ОУН, чи пак ОУН(р). Їм, мимо наполегливих трьохрічних намагань, не вдалося "піднести політичний рівень Організації на вищий щабель". Не вдалося, бо в середовищі офіційних чинників ЗЧ ОУН не знайшлося на це жадних об'єктивних даних. Не було отже шансів, про які розписується шановний ліцензіят "Часу". Намагання т. зв. "опозиції" скрахували. З ними теж, як пише "Час", "скрахувала й опозиція" . . . І це вірно! Конфлікт бо завершився, опозиція скрахувала. **Та скрахувала вона тільки як внутрішня опозиція в ЗЧ ОУН. Натомість не скрахували її ідеологічно - програмові позиції, базовані на всіх доцьогочасних здобутках українського визвольно - революційного руху!**

Нікому з українців немає причини радіти із факту розколу в ОУН(р), який, ослаблюючи цю організацію, ослаблює і загальний український визвольний фронт.

Треба бажати, щоб в цьому конфлікті перемогли здорові і конструктивні сили, які зуміли б вивести ОУН(р) із манівців монопартизму та політичного примітивізму на шлях співпраці з іншими українськими середовищами та творчого й ідейного з ними змагання.

РЕЦЕНЗІЇ

Е.

"НЕЗГАСИМЕ ПОЛУМ'Я"

Большевикам не можна відмовити спритности, з якою вони використовують усі засоби пропаґанди, щоб викликати у змучених надсильною працею совєтських людей "трудовий ентузіязм". Ніхто так спритно не грає на нахилі людської вдачі до славолюбства, як це роблять вони. "Тричі герої" існують тільки в совєтів, і навряд чи існуватимуть деінде. Для перемог на "трудовому фронті" змобілізовано все: нагороди й загрози, кари і . . . літературу.

Перед нами нова п'єса Б. Полєвого "Незгасиме полум'я", надрукована в журналі "Октябрь" за листопад 1947 року. Дія відбувається за війни. Перше подано в п'єсі останній момент евакуації сталінградського тракторного заводу, а далі показано передову фронтову лінію, що проходить через заводські цехи. Саме тут розбилися хвилі німецького наступу на Схід, звідси почався їх відворот. З експресією подано сцену засідки, в якій робітники відбивають німецьку атаку.

Не бракує в перших сценах фальшу, але цей фальш виступає особливо рельєфно далі, коли ворога відкинуто й починається відбудова заводу.

Ще в далині чути постріли, а вже на руїнах цехів триває відбудовна праця. Її початок подано цілком у дусі газетних штампів. Обідрані, виснажені робітники "з радістю беруться до праці".

Драматичне мистецтво звичайно розкриває перед глядачем (або читачем) глибоко індивідуальні характери в життєво - відповідальних моментах їх формування або вияву. Нічого подібного не знайти в п'єсі Полєвого. Людей з індивідуальними характерами тут не бачимо. Натомість машкари, втілення пропаґандивних совєтських гасел. Сюжет змонтовано примітивно, в ньому немає жадної справді драматичної колізії. Можна уявити

Ціна 25 ц.